

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Europa inwestująca w obszary wiejskie.

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020 LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA REGIONU KOZŁA

Fundacja na rzecz Collegium Polonicum

SŁUBICE 2022

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła w ramach swojej działalności statutowej prowadzi szereg zadań, które mają na celu m.in.:

- 1) Działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich;
- 2) Aktywizowanie ludności wiejskiej;
- 3) Realizację lokalnej strategii rozwoju opracowanej przez lokalną grupę działania;
- 4) Podnoszenie wartości lokalnych produktów zwłaszcza przez ułatwianie małym jednostkom produkcyjnym dostępu do rynków dzięki wspólnym działaniom;
- 5) Wykorzystanie zasobów naturalnych i kulturowych, w tym potencjału obszarów należących do sieci Natura 2000.

Głównym zadaniem LGD jest realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju w obszarze rozwoju nie tylko przedsiębiorczości, ale również infrastruktury na terenie gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia, tj. gmin: Babimost, Kargowa, Siedlec, Trzciel, Zbąszynek, Zbąszyń. Wsparcie skierowane jest także na działania w obszarze kapitału społecznego oraz aktywizacji mieszkańców. W celu realizacji LSR, LGD współpracuje nie tylko ze swoimi członkami, ale również z innymi podmiotami działającymi aktywnie na obszarze oddziaływania, np. przedstawicielami rad sołeckich i sołtysami, instytucjami kultury oraz przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wskazane zostały dwa cele ogólne, do których przyporządkowano cele szczegółowe. Sformułowane je opierając się o wyniki przeprowadzonej diagnozy, w tym identyfikację potrzeb poszczególnych grup interesariuszy podczas konsultacji społecznych. Cele ogólne:

- 1) Zaangażowane społeczeństwo, dbające o zachowanie dziedzictwa kulturowego, rozwijające i wykorzystujące potencjał regionu;
- 2) Region Kozła obszarem atrakcyjnym gospodarczo i turystycznie.

Wymagania w zakresie przygotowywania Lokalnych Strategii Rozwoju w okresie 2014-2020 przewidywały, iż co najmniej połowę środków finansowych należy przeznaczyć na działania związane z rozwojem przedsiębiorczości. Stąd też cel szczegółowy B.1. skoncentrowany był na przedsięwzięciach związanych z tworzeniem i rozwojem firm. Ze względu na pozyskania tzw. bonusów LGD przeznaczyło na nie dodatkowe środki i jednocześnie zwiększyło wskaźniki.

Pozostałe cele szczegółowe nastawione były z jednej strony na zwiększenie aktywności społecznej, integrację społeczną, budowanie więzi, przynależności, a także promocję i wspieranie dziedzictwa kulturowego i walorów regionu. Z drugiej strony na tworzenie i wzmacnianie infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. W LSR trafnie założono, że skutecznym sposobem na integrację środowiska jest dobrze przygotowana infrastruktura

kulturalna, a także wspieranie inicjatyw aktywizujących i integrujących mieszkańców. Działania przyczyniają się do wzmocnienia kapitału społecznego. Realizacja tego przedsięwzięcia pomogła w zniwelowaniu zdiagnozowanej słabej strony jaką była mała aktywność społeczna. Przedsięwzięcia zrealizowano z powodzeniem.

Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie, racjonalnie i efektywnie do planowanej wielkości zaangażowania środków z PROW 2014-2020. Przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru, odpowiadają na potrzeby społeczności i przyczyniają się do jego wzmocnienia.

Realizacja finansowa oraz rzeczowa przebiegła zgodnie z planem, przy czym należy mieć na uwadze, że LGD dokonywało zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju oraz jej załącznikach, aby dostosować realizację LSR do zmieniającej się rzeczywistości. W Raporcie zamieszczono dane z ostatniego zamkniętego roku sprawozdawczego tj. 2021. Natomiast zweryfikowano także postęp realizacji wskaźników do końca października 2022r. Dane z postępu finansowego potwierdzają, że większość strategii jest już zrealizowana. Pozostałe przedsięwzięcia postępują zgodnie z przyjętymi harmonogramami.

W realizowanej LSR grupę defaworyzowaną stanowiły osoby młode, do 25 roku życia i po 50 roku życia. W ramach LSR, na podstawie przeprowadzonej diagnozy, zaplanowano interwencję minimalizującą zidentyfikowane problemy i odpowiadającą na potrzeby grupy.

Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła funkcjonuje prawidłowo. Pracownicy biura wykazują duże zaangażowanie w realizacji swoich zadań, znają problemy i potrzeby społeczności lokalnej, są otwarci na współpracę i mocno zakorzenieni w pielęgnację i kultywowanie tradycji regionu. Działania doradcze i szkolenia oceniane są prawidłowo. Działania promocyjne i przygotowywane publikacje na najwyższym poziomie. Społeczność lokalna jest skutecznie informowana o podejmowanych działaniach za pomocą różnych kanałów.

Badanie zostało przeprowadzone przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum – podmiot, który spełnia wymogi określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie w/w Wytycznych. Ich zadaniem było zgromadzenie informacji na temat skuteczności, użyteczności i trwałości działań podejmowanych przez Lokalną Grupę Działania w celu wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju. Skupiały się na wskazanych obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim, dzięki przyjętemu systemowi ewaluacji.

2. Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania	1
2. Spis treści.....	3
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji	4
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania	6
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.....	7
5.1. Charakterystyka obszaru objętego Strategią Rozwoju Lokalnego	7
5.2. Główne założenia LSR	24
5.3. Stan wdrażania LSR.....	25
6. Ocena wdrażania LSR zawierająca odpowiedzi na pytania badawcze	43
7. Podsumowanie – wnioski i rekomendacje	54
8. Bibliografia.....	56
9. Spis tabel i wykresów	57
10. Aneksy tworzone w toku realizacji badania	58

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Przedmiotem badania, którego wyniki prezentowane są w niniejszym raporcie, była identyfikacja i ocena efektów realizacji STRATEGII ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2014-2020 Lokalnej Grupy Działania Regionu Kozła.

Badanie zostało przeprowadzone przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum – niezależny podmiot, który spełnia wymogi określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 10/1/2022 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie w/w Wytycznych. Ich zadaniem było zgromadzenie informacji na temat efektywności, skuteczności i adekwatności działań podejmowanych przez Lokalną Grupę Działania w celu wdrożenia Lokalnej Strategii Rozwoju. Skupiały się na wskazanych obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim, dzięki przyjętemu systemowi ewaluacji.

Obszary badań i przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - 1.1. Jaki jest stopień osiągnięcia celów ogólnych, szczegółowych i przypisanych do nich wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - 2.1. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - 2.2. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - 3.1. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - 3.2. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?
4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - 4.1. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - 4.2. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - 5.1. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - 5.2. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - 5.3. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
 - 6.1. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - 6.2. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

7. Projekty współpracy
 - 7.1. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - 7.2. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - 8.1. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - 8.2. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - 8.3. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD, by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
 - 9.1. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - 9.2. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - 9.3. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - 9.4. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - 10.1. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - 10.2. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
 - 10.3. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
 - 10.4. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Ocena działań przy pomocy ewaluacji możliwa jest pod różnymi kątami. Od wyboru kryteriów oceny zależy dobór metod badawczych, wybór źródeł danych oraz moment dokonywania pomiaru. Zgodnie ze standardami ewaluacji wyróżnia się następujące kryteria zasadne do stosowania w ewaluacji ex-post:

- *Efektywność – ocena poziomu „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów;*
- *Skuteczność – ocena stopnia, na ile cele przedsięwzięcia, zdefiniowane na etapie programowania, zostały osiągnięte.*
- *Adekwatność – stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów w wyniku osiągnięcia rezultatów podejmowanych operacji.*
- *Trwałość – ocena faktu, czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać do zakończenia finansowania zewnętrznego oraz czy możliwe jest utrzymanie wpływu projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju.*

Przyjęto, że w ramach niniejszej ewaluacji stosowane będą kryteria: **skuteczności, użyteczności i trwałości.**

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Opisywane badanie jest częścią większego projektu badawczego realizowanego przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum na zlecenie Lubuskiej Sieci LGD. Polega na zrealizowaniu monitoringu i ewaluacji według metodologii wspólnej dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie lubuskim, co umożliwia zbieranie danych porównywalnych w skali całego województwa.

Koncepcja metodologiczna badania, zaproponowana przez Wykonawcę, uwzględniła kluczową dla zapewnienia trafności i rzetelności prowadzonych działań badawczych zasadę triangulacji, rozumianą jako triangulację źródeł danych, metod badawczych, jak i triangulację perspektyw badawczych. Zgodnie z jej zasadą, aby zachować możliwie największy obiektywizm i rzetelność wyciąganych wniosków powinno dążyć się do zwielokrotnienia źródeł informacji dla każdego badanego aspektu. Triangulacja obejmuje zarówno aspekt źródeł informacji (narzędzia ilościowe, jakościowe, analiza danych zastanych) oraz triangulację badaczy (wyciąganie wniosków na podstawie tych samych danych przez kilka niezależnie pracujących osób), po czym konfrontacja tych wniosków. W ten sposób eliminowany jest efekt filtru wynikającego z doświadczeń i predyspozycji pojedynczych badaczy.

Analizy były realizowane w odniesieniu do następujących kryteriów ewaluacyjnych: skuteczność, użyteczność, trwałość. Każde z pytań badawczych było rozpatrywane pod kątem właściwego specyficznie pytania kryterium. W pierwszym etapie prac został przygotowany szczegółowy plan ewaluacji, uwzględniający specyfikę poszczególnych lokalnych grup działania i stosowane dotychczas narzędzia monitoringu, w tym arkusze Excel służące do agregacji danych możliwych do porównania również na poziomie województwa. W badaniu zastosowano zestaw technik badawczych i analitycznych, w tym:

1. Metody ilościowe:
 - 1.1. Ankiety elektroniczne dla beneficjentów wsparcia;
 - 1.2. Ankieta elektroniczna dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR.
2. Metody jakościowe:
 - 2.1. Grupowe wywiady pogłębione z beneficjentami i głównymi interesariuszami LGD;
 - 2.2. Wywiady indywidualne z pracownikami LGD.
3. Analiza danych zastanych:
 - 3.1. Strategia Rozwoju Lokalnego danego LGD;
 - 3.2. Dane GUS i inne statystyki publiczne odnoszące się do obszarów interwencji LSR;
 - 3.3. Strony internetowe LGD;
 - 3.4. Arkusze monitoringowe LGD;
 - 3.5. Wskaźniki agregowane przez LGD.
4. Benchmarking:
 - 4.1. Porównanie dynamiki kluczowych wskaźników GUS na terenach LGD z gminami, na terenie których LSR nie były wdrażane.

Szczegółowe informacje o metodyce badania zawarto w załączniku nr 1 do raportu.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Charakterystyka obszaru objętego Strategią Rozwoju Lokalnego

Proces budowania partnerstwa w ramach Lokalnej Grupy Działania Regionu Kozła rozpoczął się w roku 1995, kiedy to siedem gmin położonych wzdłuż rzeki Obry postanowiło zawiązać stowarzyszenie dla realizacji wspólnych działań kulturalnych, sportowych, turystycznych i gospodarczych. Utworzone wtedy zrzeszenie nazwano Stowarzyszeniem Gmin Regionu Kozła, od nazwy instrumentu ludowego występującego na tym obszarze. W roku 2006 z inicjatywy tego Stowarzyszenia doszło do powołania Lokalnej Grupy Działania Regionu Kozła.

Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła funkcjonuje na terenie 6 gmin z terenu 5 powiatów i 2 województw: lubuskiego i wielkopolskiego – gminy Babimost, Kargowa, Siedlec, Trzciel, Zbąszynek i Zbąszyń.

Mapa obszaru objętego LSR kształtuje się następująco:

Rysunek 1 Mapa obszaru objętego LSR, źródło: LSR

LGD Regionu Kozła liczy 51 członków zwyczajnych i jednego wspierającego – Bank Spółdzielczy w Siedlcu. LGD jest partnerstwem trójsektorowym. Spośród członków, 25 podmiotów reprezentuje sektor społeczny, 9 gospodarczy i 17 publiczny. Skład członkowski jest reprezentatywny dla całej społeczności obszaru LGD Regionu Kozła. Są w nim podmioty gospodarcze, w szczególności mikro przedsiębiorcy, rolnicy oraz te podmioty, które świadczą usługi w zakresie turystyki i agroturystyki, a także stowarzyszenia i organizacje społeczne, zajmujące się kultywowaniem dziedzictwa kulturowego, rozwijaniem zainteresowań, aktywizowaniem społeczności. Trzecim reprezentowanym sektorem są przedstawiciele władzy publicznej, zarówno burmistrzowie i wójtowie, a także pracownicy urzędów gmin i jednostek podległych oraz instytucji kultury. Wśród reprezentantów poszczególnych sektorów są także mieszkańcy. Lokalna Grupa Działania Regionu Kozła jest stowarzyszeniem otwartym a członkostwo nieograniczone. Żaden z sektorów ani grupy interesów nie ma znaczącej dominacji w LGD takiej, która skutkowałaby wywieraniem szczególnego wpływu z punktu widzenia realizacji LSR. Każda z reprezentowanych grup jest zainteresowana rozwojem obszaru LGD, gdyż skutkuje to polepszeniem jakości życia mieszkańców, zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej.

Łączna powierzchnia gmin wchodzących w skład LGD wynosi 879 km². Szczegółowe dane dotyczące powierzchni gmin oraz liczby ich mieszkańców przedstawiono poniżej.

Tabela 1 Ludność i obszar gmin wchodzących w skład LGD

Nazwa	Województwa	Powiat	Typ gmina	Liczba mieszkańców	Powierzchnia (km ²)
Babimost	lubuskie	zielonogórski	Miejsko –wiejska	6 145	93
Kargowa	lubuskie	zielonogórski	Miejsko –wiejska	5 765	129
Siedlec	wielkopolskie	wolsztyński	Wiejska	12 766	205
Trzciel	lubuskie	międzyrzecki	Miejsko –wiejska	6 300	178
Zbąszynek	lubuskie	świebodziński	Miejsko –wiejska	8 288	94
Zbąszyń	wielkopolskie	nowotomyski	Miejsko –wiejska	13 726	180

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Ludność

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 obszar LGD zamieszkiwało 53 257 osób. W 2021 roku liczba ta była niższa i wyniosła 52 990. Biorąc pod uwagę poszczególne gminy, zdecydowanie najliczniej zamieszkiwaną jest gmina Zbąszyń, a najmniejszą liczbę mieszkańców posiada gmina Kargowa.

Z analiz przedstawionych w LSR wynika, że na obszarze LGD Regionu Kozła następował sukcesywny przyrost ludności w latach 2007 –2013. Od 2013 obserwujemy stały spadek liczby

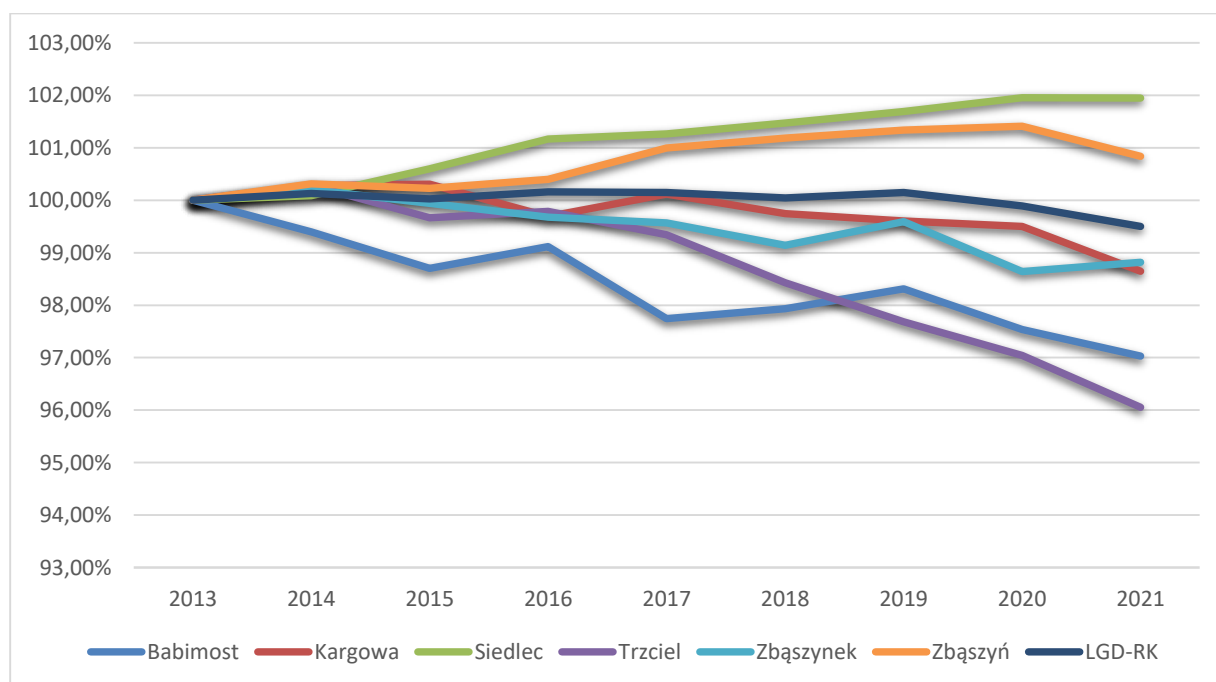
ludności w większości gmin regionu. Wyjątkiem jest gmina Siedlec, która odnotowała przyrost ludności o 1,9% oraz gmina Zbąszyń o 0,83%. Dane dla całego obszaru pokazują spadek ludności o 0,5% w stosunku do roku 2013.

Tabela 2 Dynamika przyrostu ludności na obszarze LGD w latach 2014-2021

Gmina/rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Babimost	6 333	6 295	6 251	6 277	6 190	6 202	6 226	6 177	6 145
Kargowa	5 844	5 860	5 862	5 826	5 851	5 829	5 821	5 815	5 765
Siedlec	12 522	12 533	12 597	12 668	12 680	12 706	12 734	12 767	12 766
Trzciel	6 559	6 578	6 537	6 545	6 516	6 456	6 407	6 365	6 300
Zbąszynek	8 387	8 404	8 382	8 360	8 351	8 315	8 353	8 273	8 288
Zbąszyń	13 612	13 655	13 643	13 666	13 748	13 773	13 794	13 804	13 726

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Wykres 1 Dynamika zmian ludności w latach 2013-2021 w gminach obszaru LSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

W LSR za duży problem uznano pogorszącą się w ciągu ostatnich kilku lat proporcja między liczbą osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co wskazuje na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. W latach 2014-2021 ta negatywna tendencja się pogłębiała. Dane jednoznacznie pokazują jak niekorzystnie na obszarze LGD prezentuje się

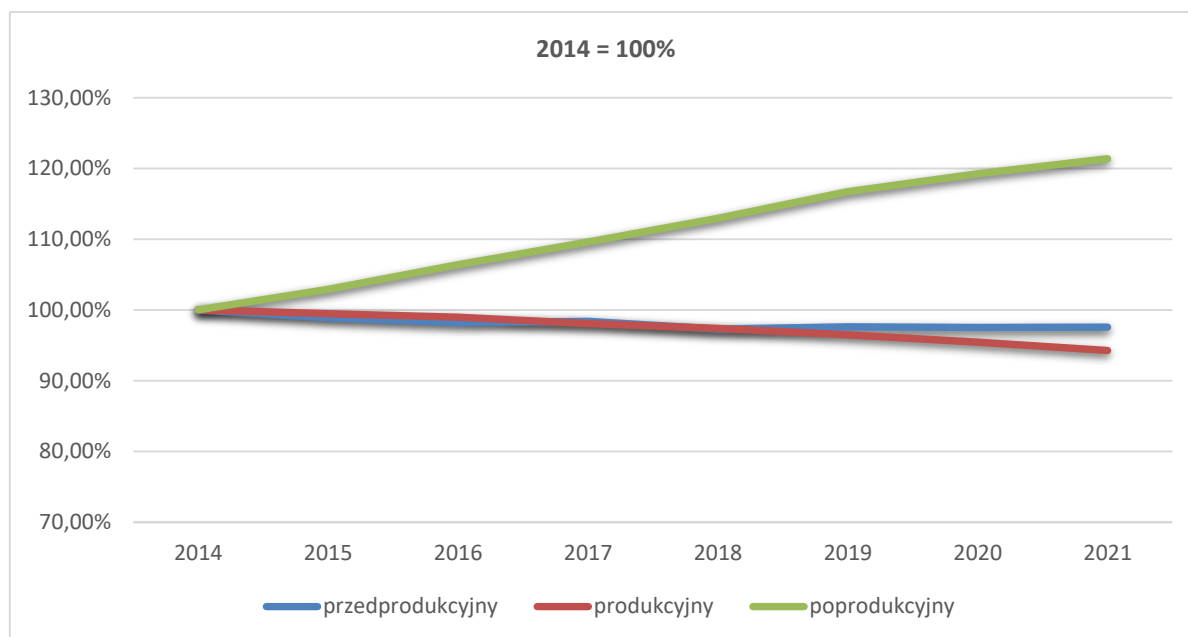
struktura ludności według ekonomicznych grup wieku. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela 3 Struktura ludności w grupach funkcjonalnych w latach 2014-2021 na obszarze LSR

	Osoby w wieku przedprodukcyjnym	Osoby w wieku produkcyjnym	Osoby w wieku poprodukcyjnym
2014	10909	33699	8717
2015	10787	33516	8969
2016	10715	33354	9273
2017	10730	33052	9554
2018	10616	32819	9846
2019	10650	32512	10173
2020	10639	32166	10396
2021	10641	31770	10579

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Wykres 2 Dynamika zmian w grupach funkcjonalnych ludności w latach 2014-2021 na obszarze LSR

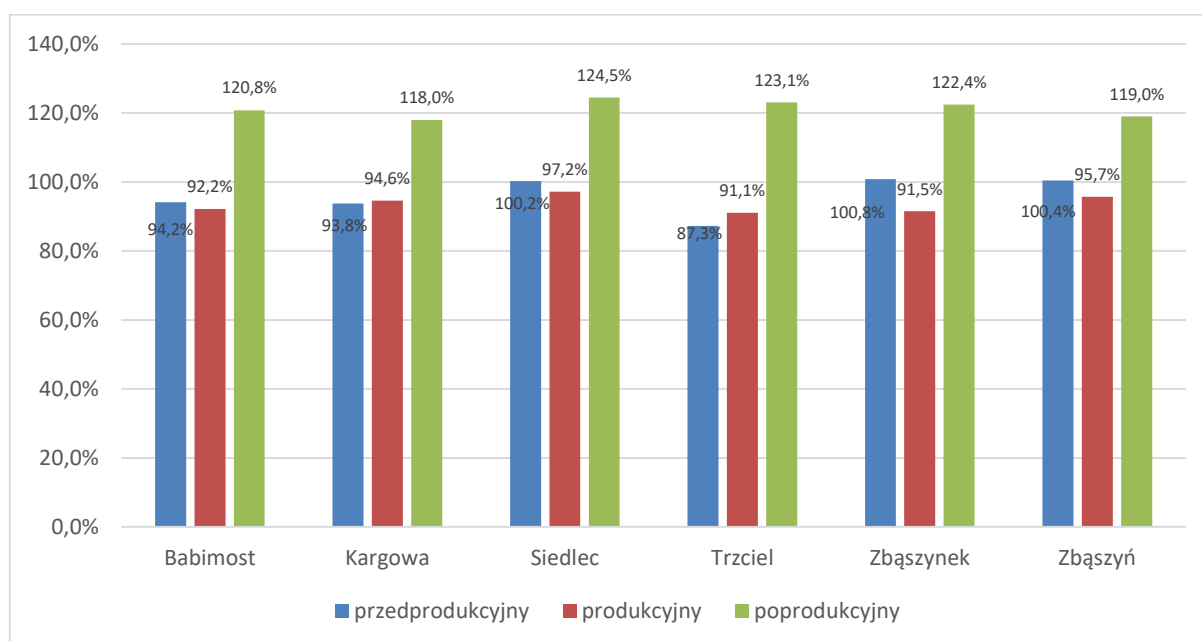

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Według diagnozy z LSR w latach 2007-13 na terenie całego obszaru LGD Regionu Kozła zmniejszyła się liczba ludności zarówno w wieku przedprodukcyjnym o 3,84%, jak i produkcyjnym o 1,02%. Zwiększyła się natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym o ponad 20,86%. Takie zjawisko odpowiedzialne jest za migracje młodzieży do większych ośrodków w poszukiwaniu odpowiednich kierunków kształcenia oraz atrakcyjnych ofert pracy

i miejsca do życia. W związku z tym grupami szczególnie istotnymi z punktu widzenia realizacji LSR wskazano: młodzież oraz osoby w wieku 50+. W latach 2014-2021 wskaźnik ten przybierał różne wartości, należy jednak zaznaczyć, że mówimy o negatywnej tendencji. Na terenie całego obszaru LGD Regionu Kozła zmniejszyła się liczba ludności zarówno w wieku przedprodukcyjnym o 2,45%, jak i produkcyjnym o 5,72%. Zwiększyła się natomiast liczba ludności w wieku poprodukcyjnym o 21,36%. Wartości ujemne w grupie przedprodukcyjnej dominują w gminie Trzciel, ale i w gminach Kargowa oraz Babimost sytuacja jest gorsza niż na terenie całego LGD. Proces zmian na przestrzeni lat zaobserwować można na wykresie powyżej. Z przeprowadzonej analizy wynika, że LGD poprawnie oceniło grupę defaworyzowaną na obszarze wsparcia.

Wykres 3 Dynamika zmian 2014/2021 w grupach funkcjonalnych ludności w gminach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Gospodarka i przedsiębiorczość

Według LSR wśród podmiotów gospodarczych znaczących dla gospodarki regionu wg PKD znajdują się:

- Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo (sekcja A)
- Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C)
- Budownictwo (sekcja F)
- Handel hurtowy i detaliczny (sekcja G)
- Transport i magazynowanie (sekcja H)
- Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne (sekcja I)
- Pozostałe usługi (pozostałe sekcje)

Porównując strukturę zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wg PKD 2007 na obszarze LGD w 2014 roku z rokiem 2021, widzimy, że nadal dominuje działalność gospodarcza w branżach handel oraz usługi.

Tabela 4 Struktura zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wg PKD 2007 na obszarze LGD w 2014 i 2021 roku

	2014	2021
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	9%	6,9%
Przetwórstwo przemysłowe	14%	11,5%
Budownictwo	14%	16,8%
Handel hurtowy i detaliczny	27%	20,7%
Transport i magazynowanie	6%	5,7%
Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	3%	2,6%
Pozostałe usługi	26%	35,7%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Porównując sytuację z roku 2014 do 2021 zauważać można wzrost liczby podmiotów wpisanych do REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Wzrost ten wyniósł ponad 13% i aktualnie wskaźnik wynosi 1076 podmiotów. Poniżej tabela porównująca sytuację na przestrzeni lat.

Tabela 5 Przyrost podmiotów gospodarczych w gminach na obszarze LGD w latach 2014-2021

Gmina/rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Babimost	828	821	825	837	866	904	923	955
Kargowa	910	921	937	961	1 029	1 065	1 142	1 228
Siedlec	966	971	976	981	982	1 022	1 055	1 088
Trzciel	1 009	1 034	1 016	1 025	1 001	1 029	1 054	1 084
Zbąszynek	964	956	923	926	956	951	948	972
Zbąszyń	1 025	1 047	1 049	1 031	1 054	1 086	1 098	1 129

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Rynek pracy i bezrobocie

Jak wynika z LSR, stopa bezrobocia w 2013 r. na obszarze LGD wynosiła 6,37. W okresie 2007-13 bezrobocie wzrosło o 2,22 punkty procentowe, tj. o 781 osób i wyniosło w 2013 r.

2285 osób przy ilości 1504 osób w 2007 roku. Na koniec 2021 roku w Powiatowych Urzędach Pracy zarejestrowanych było 630 osób, w porównaniu z 2014 r. (1531) jest to o 58,85% mniej.

Ten pozytywny wynik utrzymał się w latach 2014-21. We wszystkich gminach poprawiała się proporcja liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych do ogólnej liczby ludności. Warto wziąć pod uwagę, że spadające bezrobocie nie zawsze oznacza rosnącą aktywność zawodową, dane te należy zestawić ze spadającą liczbą osób w wieku produkcyjnym. Gorzej wypada sytuacja bezrobotnych kobiet. Wskaźnik ten jest wyższy niż w przypadku mężczyzn, i choć w latach 2007-13 liczba bezrobotnych kobiet stale malała, to odsetek w 2021 roku był nadal wysoki. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela 6 Liczba bezrobotnych zarejestrowanych kobiet i mężczyzn w liczbie ludności w gminach wchodzących w skład LGD

Gmina/rok	2014		2021	
	M	K	M	K
Babimost	61	112	35	53
Kargowa	110	137	66	89
Siedlec	106	136	33	67
Trzciel	228	218	63	61
Zbąszynek	98	142	27	35
Zbąszyń	87	96	52	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Turystyka

Obszar LGD bogaty jest w walory turystyczne. Zgodnie z LSR powinny one generować rozwój regionu. Do głównych atrakcji zalicza się przede wszystkim rzekę Obrę, która uznawana za jeden z najstarszych szlaków kajakowych, liczne jeziora (Błędno, Nowowiejskie, Linie, Konin), dużą lesistość oraz czyste środowisko naturalne. W jednej z publikacji opracowanych przez LGD Regionu Kozła – „Cuda natury. Walory klimatyczne i środowisko przyrodnicze Regionu Kozła” znajdziemy informację, że znajdują się tu: Rezerваты Przyrody: Wyspa na Jeziorze Chobienickim, Kręcki Łęg, Laski, Czarna Droga, Jezioro Wielkie, Rybojady, obszary chronione Natura 2000 – Dolina Leniwej Obry, Rynna Jezior Obrzańskich, Jeziora Pszczewskie i Dolina Obry, a także Pszczewski Park Krajobrazowy. Warunki przyrodnicze Regionu Kozła umożliwiają uprawianie turystyki w formie bushcraftu i survivalu w okolicznych lasach. Region jest także miejscem, gdzie rozwija się sylwoterapia czy kąpiele leśne. To doskonałe miejsce dla fanów sportów wodnych: windsurfingu, kajaków, sup, żeglowania.

Na terenie Regionu Kozła znajduje się wiele zabytków. Są to zarówno założenia urbanistyczne i obronne, jak i parkowo-pałacowe, zespoły obiektów przemysłowych

i pojedyncze obiekty architektoniczne. Jak podkreślono w LSR: LGD leży na terenie 5 Powiatów i 2 województw. Pomimo podziałów administracyjnych 6 gmin stanowi nierozzerwalną całość – „małą ojczyznę”, łączy je spójność uwarunkowań przestrzennych, przyrodniczych i geograficznych, a także historycznych i kulturowych. LDG dba o wzmacnianie i przekazywanie tego dziedzictwa kulturowego. Posiada bogatą bibliotekę własnych publikacji, które opisują walory turystyczne i kulturowe Regionu Kozła.

Walory te wykorzystują w swojej działalności przedsiębiorcy, jak również gospodarstwa role oferujące usługi agroturystyczne. Przeanalizowano zaplecze infrastrukturalne, w tym bazę noclegową, w zestawieniu z rokiem 2013.

Tabela 7 Ilość całorocznych obiektów, oferujących miejsca noclegowe, w tym hotele na obszarze LGD

	2013	2021
Liczba całorocznych obiektów noclegowych	21	23
Liczba całorocznych miejsc noclegowych	721	829

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Z powyższego zestawienia wynika, że baza noclegowa nieznacznie wzrosła, o 9,5% w stosunku do 2013 r. Dane potwierdzają także wywiady przeprowadzone wśród członków LGD, którzy jednogłośnie wskazali niewystarczającą bazę noclegową i infrastrukturę turystyczną za jeden z większych problemów w rozwoju regionu. Zwrócono także uwagę na brak kompleksowej informacji dotyczącej wypoczynku np. tras, szlaków rowerowych, informacji turystycznej.

Z analiz przeprowadzonych podczas tworzenia LSR wynika, że liczba turystów odwiedzających obszar LGD systematycznie rosła w latach 2007–2011. W latach 2012 i 2013 nastąpił spadek tej liczby. Sytuacja była analogiczna przy udziale turystów zagranicznych. Na podstawie danych z lat 2014 i 2021 o ilości miejsc noclegowych, wyliczono średni udział każdej gminy w potencjale noclegowym właściwego powiatu. Ma to istotne znaczenie w kontekście prób oszacowania rozłożenia ruchu turystycznego w poszczególnych gminach. GUS bowiem podaje dane o liczbie udzielonych noclegów jedynie na poziomie powiatu (oprócz danych o turystach zagranicznych – te można przeglądać również na poziomie poszczególnych gmin).

Tabela 8 Liczba miejsc noclegowych i udzielonych noclegów w powiatach w roku 2014-2021

	Miejsca noclegowe ogółem		Udzielone noclegi w powiatach	
	2014	2021	2014	2021
Powiat międzyrzecki	2 262	2 048	91969	102569

Trzciel	215	236		
Powiat świebodziński	3 314	2 886	222657	156896
Zbąszynek	55	35		
Powiat zielonogórski	783	762	45873	56047
Babimost	50	160		
Kargowa	207	152		
Powiat nowotomyski	1 041	908	63950	80677
Zbąszyń	199	209		
Powiat wolsztyński	1 899	1 802	80823	66234
Siedlec	26	37		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

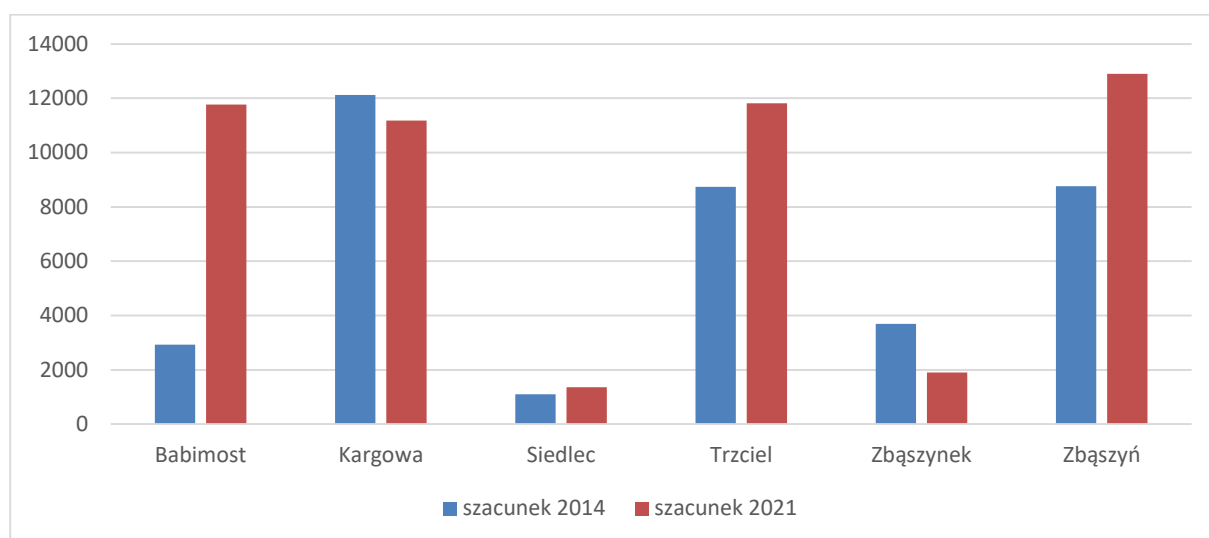
Tabela 9 Szacowana liczba udzielonych noclegów na terenie gmin LGD w 2014 i 2021r.

	udział 2014	udział 2021	szacunek 2014	szacunek 2021
Trzciel	9.50%	11.52%	8741	11819
Zbąszynek	1.66%	1.21%	3695	1902
Babimost	6.39%	21.00%	2929	11768
Kargowa	26.44%	19.95%	12127	11179
Zbąszyń	19.12%	23.02%	8769	12900
Siedlec	1.37%	2.05%	1106	1359

Źródło: Szacunek, opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021

Dane dotyczące liczby noclegów udzielonych na terenie każdego z powiatów w latach 2014 i 2021 pozyskano z banku danych lokalnych GUS. Tak jak wspomniano powyżej GUS udostępnia je jedynie w podziale na powiat. Przyjmując powyższe (tabela) wskaźniki udziału poszczególnych gmin w potencjale turystycznym powiatu dokonano szacunkowego rozbitcia danych na poszczególne gminy. Należy jednak podkreślić, iż dane te są jedynie ekstrapolacją na podstawie danych rzędu ogólnego i nie należy ich traktować jako danych precyzyjnych.

Wykres 4 Szacunkowa liczba udzielonych noclegów w każdej z gmin LGD w 2014 i 2021 r.

Źródło: Szacunek, opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych, stan na: 31.12.2021r.

Z przedstawionych danych wynika, że rozwój bazy turystycznej przyczynił się do wzrostu turystów odwiedzających region. Zanotowano jedynie nieznaczne spadki ilości turystów w gminie Kargowa i Zbąszynek, nie wpływające jednak na zatarcie pozytywnego obrazu rozwoju tej bazy. Warto również dodać, iż rokiem porównawczym był 2021 – a więc rok przejściowy po utrudnieniach związanych z funkcjonowaniem branży turystycznej w okresie pandemii. Wobec tego ostateczne wartości, mierzone w kolejnych latach mogą być znacznie wyższe.

Kapitał społeczny

W LSR zwrócono uwagę na wzrastającą liczbę organizacji społecznych, w tym fundacji, stowarzyszeń, klubów sportowych. W 2014 roku liczba organizacji społecznych na obszarze LGD RK wynosiła 188 (dane GUS – rejestr KRS). Natomiast liczba organizacji pozarządowych zarejestrowanych (w KRS) na obszarze LGD w 2021 r. wynosiła 220, co stanowi wzrost o 32 (17%) w stosunku do roku 2014. W LSR za problem uznano fakt, iż pomimo dużej liczby organizacji i znaczącego wzrostu ich liczby na przestrzeni ostatnich lat, obserwowane jest coraz mniejsze zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne.

Wyniki Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Ankieta dystrybuowana była poprzez media społecznościowe. Zaproszenie do udziału w ankiecie dotarło, za pomocą płatnej promocji w mediach społecznościowych (Facebook, Instagram) do ponad 160 tys. osób z terenu objętego badaniem, uzyskując ponad 200 tys. wyświetleń. Natomiast jedynie niewielki odsetek osób był zainteresowany wyrażeniem zdania na temat swojego zaangażowania społecznego. Ponad 2000 osób wyświetliło ankietę, a jej

wypełnianie rozpoczęło łącznie 300 osób. Przeważającą grupę respondentów stanowiły kobiety (blisko 71 proc. ogółu). Zaledwie co trzeci respondent był mężczyzną. Pod względem wieku najliczniejszą grupą były osoby z przedziału wiekowego 36-50 lat.

Badanie ankietowe, którego uczestnikami były osoby zamieszkujące obszar realizacji LSR, miało zweryfikować, z jednej strony zdania mieszkańców na temat efektów wdrażania LSR, a z drugiej pozyskać informacje dotyczące niezaspokojonych jeszcze potrzeb i ewentualnych oczekiwań odnośnie przyszłości. Wyniki badania pokazują, że działalność LGD jest rozpoznawalna. Blisko 67,67% respondentów zetknęło się z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w ich regionie, z czego największy procent za pośrednictwem Internetu 47,72%, dalej kolejno: spotkań (37,56%), wydanych przez LGD publikacji, stoiska na targach (36,04%), organizowanych przez LGD imprez (33,50%), szkoleń (26,90%), doradztwa w biurze LGD (26,40%), poczty pantoflowej, warsztatów (po 22,84%), ogłoszeń (21,32%), mediów (20,30%), promocji produktów lokalnych, ulotek (16,75%), innych realizowanych przez LGD projektów (14,21%), konkursów (9,14%).

Wśród respondentów 75% jest zainteresowanych sprawami lokalnymi, czyli tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu - wydarzeniami, inwestycjami, problemami społecznymi, sprawami ważnymi dla mieszkańców itp. Ponad 20% stwierdziło, że trudno im to ocenić, a jedynie niecałe 4% odpowiedziało, że zdecydowanie nie. Wśród czynników, które motywują do aktywności społecznej, respondenci najczęściej wskazywali: chęć wpływu na zmiany i wewnętrzną potrzebę pomocy innym. Wśród innych odpowiedzi znalazły się: rozwój osobisty, dalsze doskonalenie, nowe doświadczenia. Te odpowiedzi wskazują na to, w jaki sposób lokalni liderzy powinni komunikować się z kapitałem społecznym na terenie swojego działania, aby wyzwolić jego większe zaangażowanie.

Wykres 5 Czynniki motywujące do aktywności społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

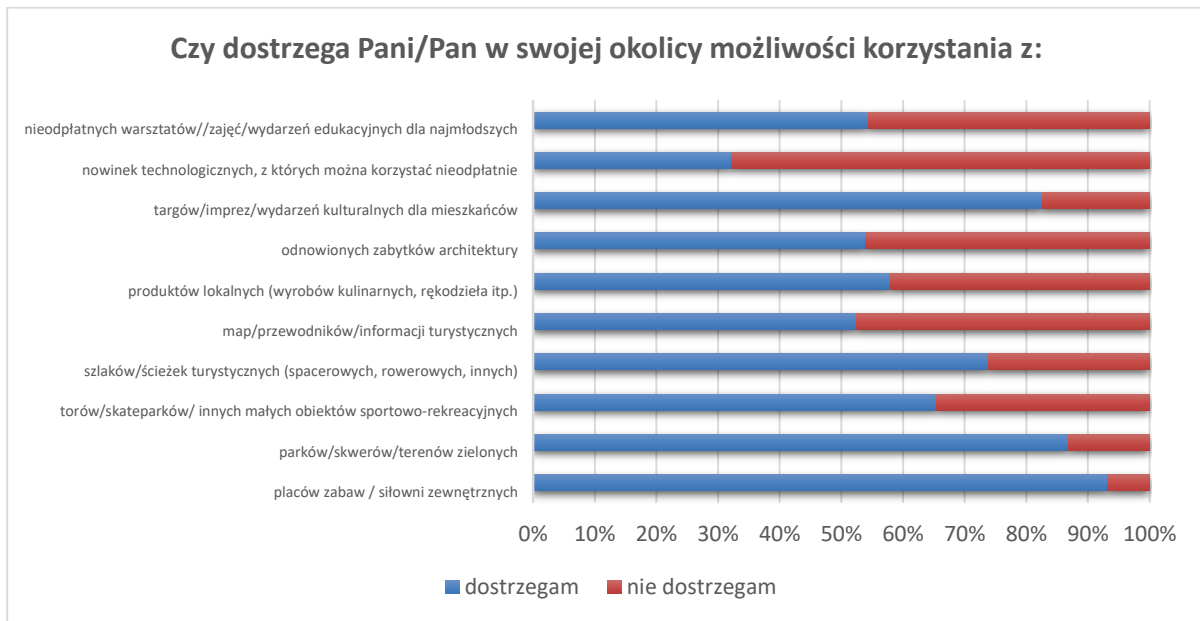
Podczas badania zweryfikowano, w jakim obszarze aktywności społecznej respondenci chcieliby uczestniczyć. Okazuje się, że wątek turystyki i krajoznawstwa, a także kultury, sztuki,

ochrony dóbr kultury czy też działalności na rzecz osób starszych to obszary z największym potencjałem. Kolejne równie istotne elementy to działalność na rzecz dzieci i młodzieży czy też czystości miejsc publicznych. Co warto podkreślić obszary te są zgodne tematycznie z działaniami podejmowanymi przez LGD, więc są istotnym polem do rozwoju kapitału społecznego i zwiększenia roli LGD jako lidera aktywności społecznej na obszarze realizacji LSR. Jedynie niespełna 16,60% badanych wskazała, że nie chce angażować się i być aktywnym. Pozostałe osoby wskazały:

- pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej – 27,67 %;
- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej – 20,16%;
- działalności na rzecz integracji cudzoziemców – 9,09%;
- ochrony i promocji zdrowia – 24,51%;
- działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami – 25,69%;
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym – 31,23%;
- edukacji, oświaty i wychowania – 28,06%
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży – 30,43%;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – 32,81%;
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – 19,37%;
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego – 26,88%;
- czystości miejsc publicznych – 30,43%;
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu – 16,21%
- turystyki i krajoznawstwa – 34,78%;
- ratownictwa i ochrony ludności - 5,53%;
- pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w Polsce i za granicą – 8,70%;
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – 12,25%;
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym – 19,37%.

W wyniku realizacji LSR na terenie LGD powstało wiele placów zabaw, siłowni zewnętrznych, miejsc rekreacji czy zrewitalizowanych parków/skwerów. Zapytano respondentów o to, jakie możliwości korzystania z tych elementów dostrzegają w swojej okolicy. Respondenci wskazali na możliwość skorzystania z placów zabaw/siłowni zewnętrznych (aż 93,25%), targów/impres/wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców czy z terenów zielonych. W swojej okolicy respondenci raczej nie dostrzegają możliwości skorzystania z nowinek technologicznych, z których można korzystać nieodpłatnie (niemal 70%).

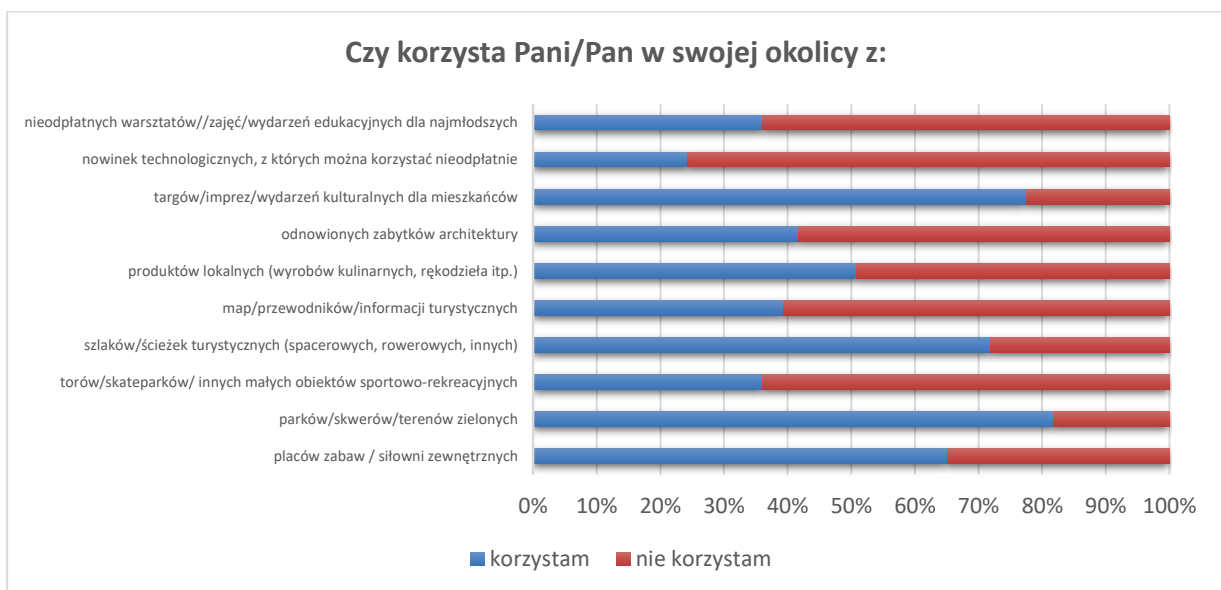
Wykres 6 Potencjalne możliwości i formy spędzania czasu wolnego na obszarze LSR

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Dostrzeżenie pewnych możliwości nie zawsze przekłada się na korzystanie z nich. Wynika to z wielu czynników leżących po stronie indywidualnych preferencji beneficjentów ostatecznych, mieszkańców obszaru LGD – dla których strategia jest realizowana. Respondenci zapytani, z czego w swojej najbliższej okolicy korzystają, na pierwszym miejscu wskazali parki/skwery/tereny zielone (81,28%), targi/ imprezy kulturalne (blisko 80%), szlaki i ścieżki turystyczne (72%). Respondenci najrzadziej korzystają z nowinek technologicznych i torów/skateparków/ innych małych obiektów sportowo-rekreacyjnych, zdecydowanie wiąże się to z ich dostępnością na danym terenie.

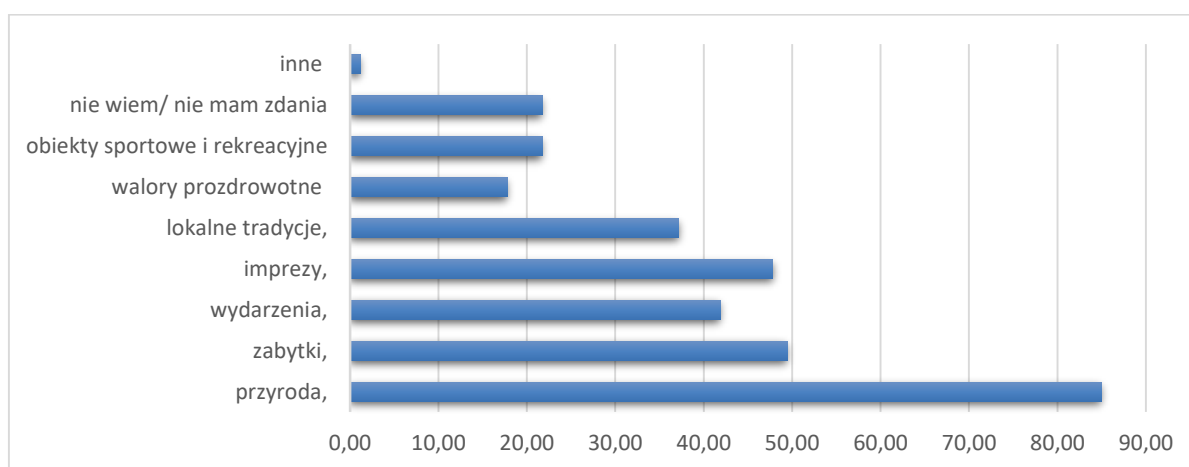
Wykres 7 Form i atrakcje, z których respondenci korzystają w swojej okolicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Jednym z kluczowych zadań LGD jest rozwój potencjału turystycznego na obszarze wspieranym przez LSR. Według respondentów potencjał ten w ostatnich latach wzrósł (niemal połowa odpowiedzi), a na pewno nie zmniejszył się (21,34%). 17% badanych nie potrafi się odnieść do tej kwestii. W kontekście potencjału turystycznego zapytano także o to jakie obszary mogą sprawić, że do regionu przyjeżdżać będzie więcej turystów. Wśród badanych dominuje przekonanie, że w przyrodzie drzemie największy potencjał (ponad 84,98%). Kolejnym istotnym potencjałem mogą być istniejące zabytki. 6,32% nie potrafi wskazać lub nie wie. Wśród odpowiedzi „innych” znalazły się: mało uczęszczane szlaki turystyczne, mały ruch drogowy, lokalne zabytki, dobra komunikacja, dostępność transportu publicznego, jak i dobra promocja.

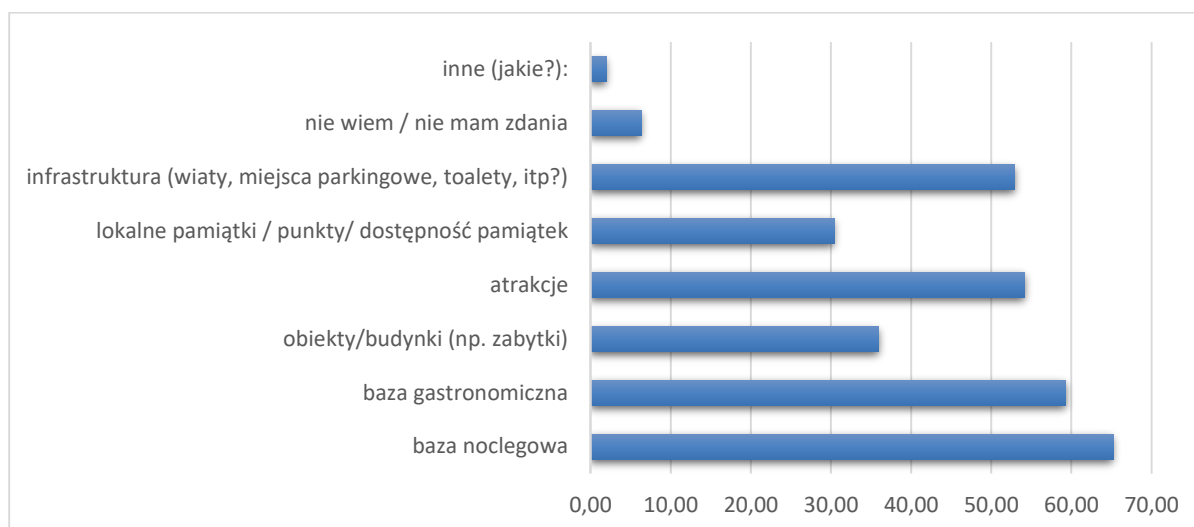
Wykres 8 Obszary turystyki, które mogą przyciągać ludzi do regionu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Mieszkańcy uważają, że rozwój turystyki w oparciu o wskazane obszary wymaga doinwestowania głównie w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, atrakcji, infrastruktury towarzyszącej (wiaty, miejsca parkingowe, toalety itp.) oraz wyprodukowania lokalnych pamiątek (i utworzenia punktów gdzie będą one dostępne do zakupienia). Ponad 65% wskazała na bazę noclegową, 54% atrakcje, 53% infrastrukturę, a ponad 30% na lokalne pamiątki. Wśród odpowiedzi inne wskazano: budowa ścieżek rowerowych, toalet dla turystów, budowa ogólnodostępnego placu zabaw, rewitalizacja parku, rewitalizacja "kąpieliska", rozbudowa ścieżek rowerowych, Program „Ochrony Odry/rzek”, większe zaangażowanie leśnictw.

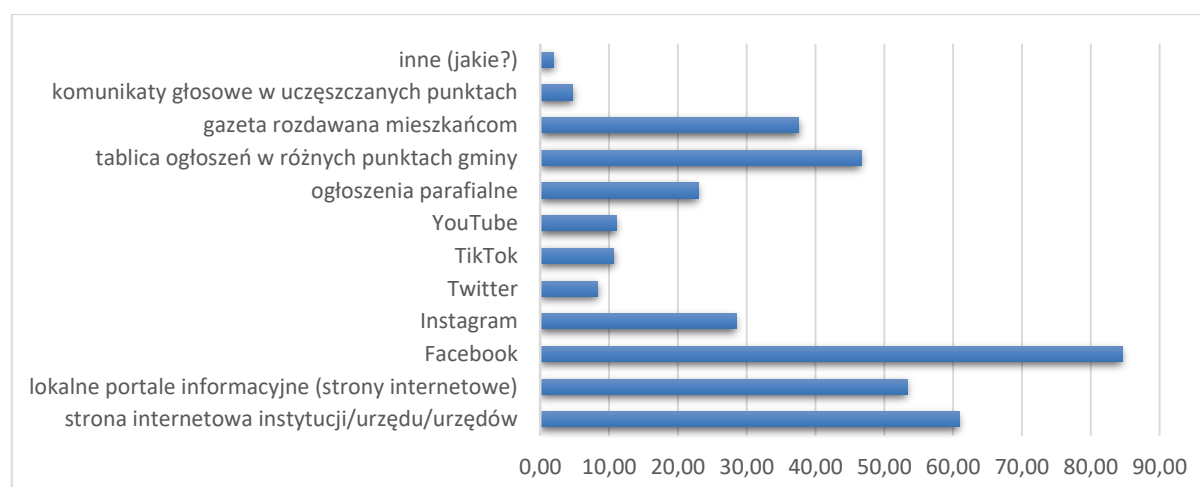
Wykres 9 Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Podczas badania sprawdzono, jaka forma komunikacji jest najbardziej preferowana wśród odbiorców działań LGD. Niemal 90% wskazało portal Facebook, jako najlepszy sposób informowania mieszkańców o tym, co się dzieje w najbliższym otoczeniu. Z jednej strony to odpowiedź oczywista, ale z drugiej strony budząca pewien niepokój. Otóż portal ten nie jest dostępny dla wszystkich (nie każdy ma tam konto). Ponadto sposób prezentacji treści na „wallu” sprawia, iż osoby zainteresowane danymi informacjami mogą wcale ich nie widzieć, bo algorytmy wskażą im inne materiały. Ponadto coraz trudniej „przebić się” z informacją nie wspieraną kampanią płatną – co utrudnia korzystanie i komunikowanie się z odbiorcami organizacjom społecznym.

Wykres 10 Preferowany sposób na informowanie mieszkańców o tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu

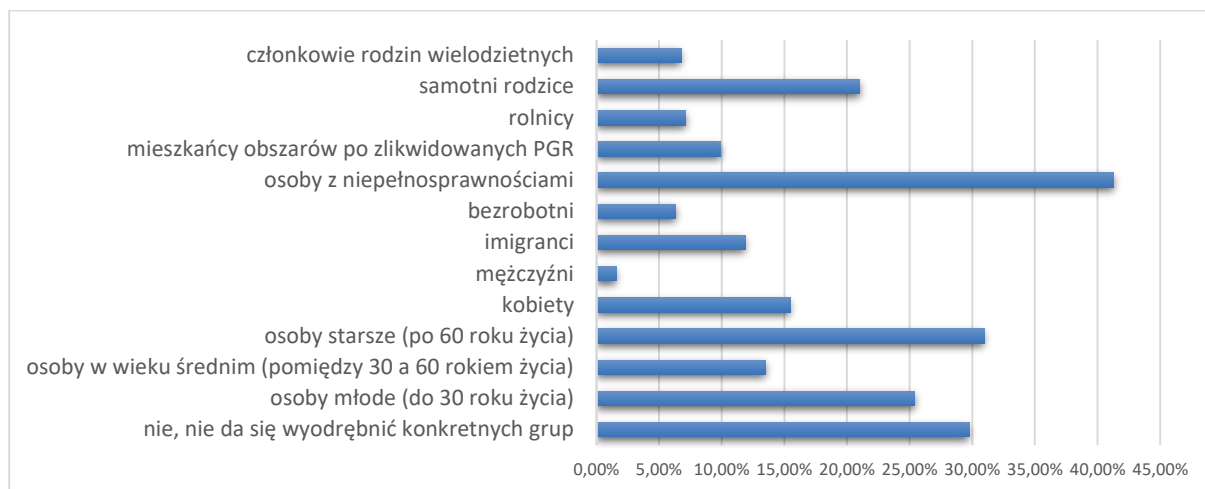
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Ostatni blok pytań dotyczył przedsiębiorczości i sytuacji na lokalnym rynku. Badanych zapytano, czy byliby w przyszłości zainteresowani otrzymaniem dotacji na otwarcie własnej działalności gospodarczej. Niemal 40% odpowiedziało twierdząco, 26,09% na ten moment nie wie, czy chciałoby skorzystać z takiego wsparcia, a niespełna 34% twierdzi, że nie. Natomiast zdania respondentów dotyczące tego, jakie branże są najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej, zdania respondentów są podzielone:

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo 13,83%;
- przetwórstwo przemysłowe 4,74%;
- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją 13,83%;
- budownictwo 14,62%;
- handel hurtowy i detaliczny 9,09%;
- naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 8,70%;
- transport i gospodarka magazynowa 5,14%;
- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi 30,83%;
- informacja i komunikacja 13,83%
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa 1,19 %;
- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości 3,16%;
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 5,53%;
- edukacja 33,60%;
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna 35,18%;
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją 43,08%
- pozostała działalność usługowa (np. kosmetologia, fryzjerstwo itd.) 20,95%;
- gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby 15,81%;
- inne 11,86% - np. turystyka, zajęcia sportowe, meble z drugiej ręki, rękodzieło, przemysł i zbieranie odpadów, dzienne domy pobytu dla samotnych i nestorów, sprzątanie, media lokalne, wydawnictwa, usługi turystyczne, wytwarzanie produktów lokalnych.

Dość istotne z punktu planowania kolejnych działań LGD jest wskazanie grupy, która ma utrudnioną możliwość wejścia na rynek. Niemal 30% badanych uważa, że nie da się wyodrębnić konkretnej grupy, dla której możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione. Pozostali badani wśród osób, które mogą mieć problemy wskazują: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, osoby młode.

Wykres 11 Grupy mieszkańców, które w opinii badanych, mają utrudnione możliwości wejścia na rynek pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla społeczności zamieszkującej obszar realizacji LSR

Natomiast w odpowiedzi na pytanie otwarte dotyczące tego jakie działania należy podejmować aby zmniejszyć skalę ubóstwa i wykluczenia społecznego respondenci uważają, że priorytetami są:

- „Szkolenia podnoszące kwalifikacje (kursy językowe, kursy zawodowe), w tym szkolenia wspierające w podejmowaniu decyzji o rozpoczęcia własnej działalności, wsparcie finansowe na otwarcie własnej działalności;
- Lepszy dostęp; wznowienie połączeń autobusowych do miejscowości dalej położonych;
- Pokrycie kosztów bądź ich części na prawo jazdy;
- Chęci, a reszta się znajdzie;
- Szkolenia dla seniorów, darmowe szkolenia dla nastolatków nastawione na motywowanie ich do działania w zakresie własnego rozwoju, pomoc dzieciom z rodzin patologicznych, aby miały większe szanse na wyrwanie się z takich miejsc i przez to energię do kształcenia;
- Zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach;
- Elastyczny/ zadaniowy tryb pracy;
- Zlikwidowanie barier internetowych na wsi;
- Łatwiejsze i większe środki na tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, ZAZ;
- Zmniejszenie biurokracji i wymogów przy otwieraniu działalności”.

5.2. Główne założenia LSR

W Lokalnej Strategii Rozwoju, na podstawie wyników konsultacji społecznych oraz badań własnych, określono silne strony regionu: bogate dziedzictwo kulturowe, walory przyrodnicze i krajobrazowe, korzystne położenie geograficzne, niski poziom bezrobocia, duża liczba organizacji społecznych, operatywność władz samorządowych, spójność uwarunkowań kulturowych, historycznych, przestrzennych, przyrodniczych i geograficznych, rozwój przedsiębiorczości.

Natomiast do głównych problemów zaliczono:

- małą aktywność i zaangażowanie społeczne mieszkańców;
- niewielkie wykorzystanie posiadanych walorów turystycznych i przyrodniczych regionu;
- sytuację demograficzną - migrację młodych ludzi do dużych ośrodków miejskich w poszukiwaniu pracy i atrakcyjnego miejsca do życia.

Za słabe strony obszaru uznano także: niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturę społeczną, komunalną i turystyczną, słabo rozwiniętą sieć szlaków turystycznych, ubogi zakres usług gospodarstw agroturystycznych, spadającą liczbę turystów, brak kompleksowej informacji na temat walorów turystycznych i wysokie bezrobocie wśród kobiet w wieku 50+.

W LSR sformułowano główne obszary interwencji:

- Aktywizacja mieszkańców;
- Turystyka;
- Przedsiębiorczość;
- Dziedzictwo kulturowe;
- Dostępność do rynku pracy.

Określono dwa cele ogólne i dla każdego po dwa cele szczegółowe.

Tabela 10 Cele ogólne i szczegółowe LGD Regionu Kozła

Cele ogólne	Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia
A. Zaangażowane społeczeństwo, dbające o zachowanie dziedzictwa kulturowego, rozwijające i wykorzystujące potencjał regionu	A.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy regionu	A.1.1. Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców przyczyniających się do wzmocnienia kapitału społecznego i promocji regionu
		A.1.2. Wspieranie rozwoju infrastruktury kulturalnej
	A.2. Mieszkańcy i turyści świadomi dziedzictwa kulturowego i walorów regionu	A.2.1. Podejmowanie działań kultywujących i popularyzujących dziedzictwo regionu i wzmocniających jego rozpoznawalność

B. Region Kozła obszarem atrakcyjnym gospodarczo i turystycznie	B.1. Przedsiębiorczy, kompetentni i świadomi swoich predyspozycji zawodowych mieszkańcy z mocną pozycją na rynku pracy	B.1.1. Podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej
	B.2. Mieszkańcy i turyści korzystający z bazy turystycznej i walorów przyrodniczych regionu	B.2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej
		B.2.2. Współpraca na rzecz promocji turystyki i walorów Regionu Kozła

Źródło: Lokalna Strategia Rozwoju LGD Regionu Kozła, wersja 6.0, Kargowa 2021.

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z celami przekrojowymi PROW 2014-2020. Cele przekrojowe PROW 2014-2020 określono w obszarach:

1. Ochrona środowiska.
2. Przeciwdziałanie zmianom klimatu.
3. Innowacyjność.

W LSR LGD Regionu Kozła na lata 2014-2020 założono, że wszystkie działania będą finansowane z PROW na lata 2014-2020 z działania 19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS –rozwój lokalny kierowany przez społeczność). Cele ogólne i szczegółowe zostały sformułowane tak, aby odzwierciedlały pożądaną stan, do którego dąży społeczeństwo. Należy podkreślić, że zostały sformułowane w sposób poprawny, w oparciu o dogłębną analizę ówczesnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w regionie. Warto zaznaczyć partycypacyjny charakter dokumentu, który został wypracowany przy udziale wszystkich zainteresowanych stron, ze szczególną dbałością o zapewnienie reprezentacji z różnych środowisk i grup społecznych Regionu Kozła, zwłaszcza, żeby była zachowana zasada trójsektorowości tj. udziału sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Jak podkreślają pracownicy LGD proces włączania rozpoczął się od uruchomienia punktu konsultacyjnego. Komunikacja odbywała się także za pośrednictwem strony internetowej, gdzie zamieszczano informacje o postępach w pracach nad strategią oraz wypracowanych rozwiązaniach. Powołano także 5 osobową grupę roboczą, którą tworzyli członkowie LGD z bogatym doświadczeniem i reprezentujący różne środowiska i gminy. Przeprowadzono także spotkania konsultacyjne, zachęcając do aktywne włączenia się w proces zmian.

5.3. Stan wdrażania LSR

W LSR założono realizację celów poprzez przedsięwzięcia, które mają bezpośrednio przyczynić się do pożądaných zmian. Analizę postępu w realizacji działań przeprowadzono na podstawie danych dotyczących realizacji poszczególnych wskaźników, przypisanych do odpowiednich działań. Łączna kwota wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju Regionu Kozła na lata 2014 – 2020 to 2 254 500,00 euro. Poniżej dane z monitoringu wskaźników osiągniętych do końca 2021 roku przez LGD.

Tabela 11 Rzeczowy postęp w realizacji LSR LGD Regionu Kozła, stan realizacji na koniec 2021 r

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)	
											U	P
A. Zaangażowane społeczeństwo, dbające o zachowanie dziedzictwa kulturowego, rozwijające i wykorzystujące potencjał regionu	A.1. Aktywni i zintegrowani mieszkańcy regionu	liczba uczestników wydarzeń aktywizujących	osoba	0	20000	93%	Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców, przyczyniających się do wzmocnienia kapitału społecznego i promocji regionu	liczba wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców	szt.	58	86%	0
		liczba osób korzystających z przygotowanej infrastruktury kulturalnej	osoba	0	15000	91%	Wspieranie rozwoju infrastruktury kulturalnej	liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury kulturalnej	szt.	15	67%	67%
	A.2. Mieszkańcy i turyści świadomi dziedzictwa kulturowego i walorów regionu	liczba osób poinformowanych o walorach kulturowych i turystycznych regionu	osoba	0	25000	78%	Podejmowanie działań kultywujących i popularyzujących dziedzictwo regionu i wzmacniających jego rozpoznawalność	liczba działań kultywujących i promujących dziedzictwo regionu	szt.	18	67%	0
		liczba publikacji promujących dziedzictwo regionu	szt.	6	0	0						

B. Region Kozła obszarem atrakcyjnym gospodarczo i turystycznie	B.1. Przedsiębiorczy, kompetentni i świadomi swoich predyspozycji zawodowych mieszkańcy z mocną pozycją na rynku pracy	liczba osób, które nabyły lub podniosły swoje kompetencje poprawiające ich pozycję na rynku pracy	osoba	0	20	125%	Podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	30	73%	70%
		liczba utworzonych miejsc pracy	szt.	0	25	116%		liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	21	86%	71%
	B.2. Mieszkańcy i turyści korzystający z bazy turystycznej i walorów przyrodniczych regionu	liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej	osoba	0	15000	88%	Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	liczba rozwiniętych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	19	58%	53%
							Współpraca na rzecz promocji turystyki i walorów Regionu Kozła	liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	5	80%	80%

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 LGD Regionu Kozła

Tabela 12 Rzeczowa realizacja wskaźników obowiązkowych w zakresie PROW 2014 – 2020 – stan na koniec 2021r.

PODDZIAŁANIE 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność							
Nazwa wskaźnika	Kod wskaźnika	Dezagregacja	Kod wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja (w jednostce miary)	
						U	P
Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	1.1	Ogółem	1.1	Produkt	Sztuka	15	13
		Osoby niepełnosprawne – posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	1.1.1	Produkt	Sztuka	2	2
		Osoby bezrobotne - zarejestrowane w UP	1.1.2	Produkt	Sztuka	1	0
		Osoby powyżej 50 roku życia	1.1.3	Produkt	Sztuka	4	3
		Osoby młode do ukończenia 25 roku życia	1.1.4	Produkt	Sztuka	5	4
		Mężczyźni	1.1.5	Produkt	Sztuka	5	4
		Kobiety	1.1.6	Produkt	Sztuka	10	9
Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	1.2	-	-	Produkt	Sztuka	12	5
Liczba utworzonych miejsc pracy	1.3	Ogółem	1.3	Rezultat	Ekwiwalent pełnego czasu pracy	24	17
		Kobiety	1.3.1	Rezultat	j.w.	10	9
		Mężczyźni	1.3.2	Rezultat	j.w.	15	15
		Osoby niepełnosprawne – posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	1.3.3	Rezultat	j.w.	2	2
		Osoby bezrobotne - zarejestrowane w UP	1.3.4	Rezultat	j.w.	2	1
		Osoby powyżej 50 roku życia	1.3.5	Rezultat	j.w.	6	3
		Osoby młode do ukończenia 25 roku życia	1.3.6	Rezultat	j.w.	6	4

PODDZIAŁANIE 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność							
oraz							
PODDZIAŁANIE 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania							
Nazwa wskaźnika	Kod wskaźnika	Dezagregacja	Kod wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja (w jednostce miary)	
						U	P
Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2.4	Ogółem	2.4	Produkt	Sztuka	12	9
		Obiekty noclegowe	2.4.1	Produkt	Sztuka	0	0
		Obiekty gastronomiczne	2.4.2	Produkt	Sztuka	0	0
		Obiekty sportowe/rekreacyjne	2.4.3	Produkt	Sztuka	12	9
Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2.5	Ogółem	2.5	Produkt	Sztuka	2	2
		Obiekty noclegowe	2.5.1	Produkt	Sztuka	0	0
		Obiekty gastronomiczne	2.5.2	Produkt	Sztuka	0	0
		Obiekty sportowe/rekreacyjne	2.5.3	Produkt	Sztuka	2	2
Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	2.10	-	-	Produkt	Sztuka	14	8
Liczba podmiotów wspartych w ramach operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	2.11	-	-	Produkt	Sztuka	14	8
PODDZIAŁANIE 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania							
Nazwa wskaźnika	Kod wskaźnika	Dezagregacja	Kod wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja (w jednostce miary)	
						U	P
Liczba zrealizowanych projektów współpracy	3.2	Ogółem	3.2	Produkt	Sztuka	4	4
		Projekty międzyregionalne	3.2.1	Produkt	Sztuka	4	4
		Projekty międzynarodowe	3.2.2	Produkt	Sztuka	0	0

PODDZIAŁANIE 19.4 Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji						
Nazwa wskaźnika	Kod wskaźnika	Dezagregacja	Kod wskaźnika	Rodzaj wskaźnika	Jednostka miary	Realizacja (w jednostce miary)
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników i organów LGD	4.1	-	-	Produkt	Osobodzień	341
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	4.2	Ogółem	4.2	Produkt	Sztuka	178
		Osoby fizyczne	4.2.1	Produkt	Sztuka	146
		Instytucje	4.2.2	Produkt	Sztuka	32
		Liczba podmiotów, które złożyły wniosek o przyznanie pomocy	4.2.3	Produkt	Sztuka	110
		Liczba podmiotów, które zawarły umowę o przyznaniu pomocy	4.2.4	Rezultat	Sztuka	50
Liczba spotkań / wydarzeń adresowanych do mieszkańców	4.3	-	-	Produkt	Sztuka	51
Liczba konferencji / targów / prezentacji (odbywających się poza terenem LGD) z udziałem przedstawicieli LGD	4.4	-	-	Produkt	Sztuka	2
Liczba odwiedzin strony internetowej LGD	4.5	-	-	Rezultat	Sztuka	222 071
Liczba złożonych wniosków o przyznanie pomocy w ramach prowadzonych naborów	Ogółem				Sztuka	106
	Wnioski zgodne z LSR				Sztuka	98
	Wnioski wybrane przez LGD				Sztuka	94

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 LGD Regionu Kozła

Realizacja celu A nastawiona była na pobudzenie aktywności mieszkańców, wzmocnienie i rozwijanie kapitału społecznego, była odpowiedzią na małe zaangażowanie mieszkańców w życie społeczne. Zauważono, że spadająca aktywność mieszkańców wpływa na niewykorzystanie największego potencjału regionu jakim jest dziedzictwo kulturowe oraz walory turystyczne i przyrodnicze. Postawiono na organizację wydarzeń rekreacyjnych, sportowych, wykorzystujących lokalną kulturę i tradycje. Założono, że należy włączać mieszkańców na każdym etapie realizacji przedsięwzięcia, starać się przygotować wydarzenia tak, by odpowiadały na aktualne potrzeby społeczności. W ramach A.1.1. Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców przyczyniających się do wzmocnienia kapitału społecznego i promocji regionu i A.2.1 Podejmowanie działań kultywujących i popularyzujących dziedzictwo regionu i wzmacniających jego rozpoznawalność przeprowadzono przedsięwzięcia na kwotę 47 500,00 euro. Były to m.in.: coroczny Konkurs Plastyczny „KONTYNUUJEMY TRADYCJĘ” dla wszystkich uczniów ze szkół podstawowych i przedszkoli Regionu Kozła, Rodzinne Rajdy Rowerowe, V Bieg Integrycyjny Regionu Kozła, Festiwal dud polskich, Konkurs Młodego Muzyka, Konkurs Omega, Spływ Kajakowy Regionu Kozła, Forum Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Czasopismo PODKOZIOŁEK – bezpłatny kwartalnik. Prowadzono także szkolenia i doradztwo przed naborami wniosków, publikowano wydawnictwa promocyjne. Pracownicy LGD angażowali się w pomoc mieszkańcom, organizacjom i instytucjom, realizując przedsięwzięć na rzecz dobra wspólnego.

W LSR trafnie założono, że czynnikiem ułatwiającym aktywizację i integrację jest dobrze przygotowana infrastruktura społeczna. Podjęto zatem wysiłek polegający na zniwelowaniu zdiagnozowanej słabej strony regionu i zrealizowano szereg inwestycji rozwijających tę infrastrukturę. W ramach A.1.2. Wspieranie rozwoju infrastruktury kulturalnej zrealizowano inwestycje na łączną kwotę 508 750,00 euro. W tym m.in.: budowa i przebudowa ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej - Gminnego Skansenu Maszyn i Urzędzeń Rolniczych w Podmoklach Małych (gm. Babimost). Przebudowy świetlic wiejskich: w Wojnowie (gm. Kargowa), w Reklinie, Godziszewie, Tuchorzy (gm. Siedlec), w Brójcach, Sierczynku (gm. Trzciel), w Łomnicy, Stefanowicach, Perzynch (gm. Zbąszyń). Budowę schodów z podjazdem dla osób z niepełnosprawnością do Domu Kultury w Zbąszynku. Zrealizowano częściowy montaż foteli widowiskowych w Gminnym Ośrodku Kultury w Babimoście, a także wymianę pokrycia dachowego na bramie zamkowej w Zbąszyniu, adaptację akustyczną i wyposażenie tzw. sali tanecznej Zbąszyńskiego Ośrodka Kultury. Ważną inwestycją była przebudowa budynku byłej remizy na budynek dla potrzeb lokalnej społeczności w ramach rozwoju infrastruktury kulturalnej wsi Chlastawa (gm. Zbąszynek) oraz przywrócenie funkcjonalności artystyczno-edukacyjnej budynkowi Zbąszyńskiego Centrum Kultury. Główny ciężar przygotowania wniosków aplikacyjnych, dokumentacji i realizacji przedsięwzięć wzięły na siebie jednostki samorządu terytorialnego.

Cel B stanowił bezpośrednią odpowiedź na problemy migracji młodych ludzi do dużych, ośrodków miejskich, będących w pobliżu obszaru LSR. Powody dla których młodzi ludzie wyjeżdżają z rodzinnych stron, to przede wszystkim potrzeba znalezienia atrakcyjnego miejsca do życia, które jest rozwinięte gospodarczo, gdzie są warunki sprzyjające zakładaniu i rozwijaniu działalności gospodarczej. Problem ten ma szerokie oddziaływanie. Przekłada się

z jednej strony na dochodowość gospodarstw domowych, z drugiej na dochodowość jednostek samorządu terytorialnego, które dbają i rozwijają infrastrukturę społeczną, komunalną, turystyczną itp. Działania pokazano z perspektywy zmiany. I tak w LSR nakreślono cele, które mają sprawić, by region stał się atrakcyjny gospodarczo i turystycznie, by odpowiadał na potrzeby młodych ludzi, a jednocześnie kreował w nich poczucie wpływu na tworzone miejsce. Miejsce dobre do pracy, wypoczynku, aktywności i relaksu. W LSR zdefiniowano młodych ludzi jako grupę defaworyzowaną. W odpowiedzi zaplanowano działania, których zadaniem jest podbudzenie rozwoju gospodarczego i turystycznego, by stworzyć warunki do pozostania.

Dużym zainteresowaniem mieszkańców cieszyła się realizacja działań z zakresu działalności gospodarczej i rozwoju istniejących przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę wstępne założenia, LGD nie będzie miało problemów z osiągnięciem wskaźników. Wśród przykładów B.1.1. Podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej znajdują się przedsięwzięcia, których łączna wartość wynosi 1 019 503,86 euro, t.j.: stworzenie miejsca aktywnego wypoczynku – AKACJOWE RANCZO w gminie Kargowa, Stajnia Marzeń w gm. Zbąszynek, Lechelove Torty w gm. Babimost, Warsztaty Ceramiczne i noclegi Boruja, gm. Siedlec, E-mechanical.com w gm. Trzciel, P.P.H.U. Edge-Trade w gm. Zbąszynek, Video-Foto w gm. Babimost.

Odpowiadając na problemy związane z brakiem odpowiedniej infrastruktury turystycznej skorelowano działania w ramach drugiego celu szczegółowego. Zaplanowane przedsięwzięcia kierowane były do mieszkańców i turystów, a także do JST, jako wnioskodawcy i realizatora, tak by wyeliminować słabe strony obszaru - niewielkie wykorzystanie walorów turystycznych, przyrodniczych i krajobrazowych, a także sprostać negatywnej tendencji i zagrożeniu dla rozwoju regionu, którym jest znaczny spadek ilości turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych odwiedzających region. W ramach B.2.1. Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej zrealizowano inwestycje na łączną kwotę 663 746,14 euro, w tym budowa placu zabaw w Kargowej; w Kręcku; w Belęcinie, Wielkiej Wsi, Żodyniu, Jaromierzu, Kiełkowie, Boruji i Reklinie, budowa siłowni zewnętrznych w Kopanicy, Siedlcu, przebudowa mostku-kładki dla pieszych nad fosą w parku miejskim w miejscowości Zbąszyń, zagospodarowanie terenu plaży w miejscowości Świdwowiec poprzez budowę pomostu i obiektów małej architektury (gm. Trzciel), rozbudowa terenów rekreacji w Gminie Kargowa, budowa obiektu małej architektury - toru rowerowego na Ogródku Jordanowskim w Trzciel, "street workout" wraz z infrastrukturą towarzyszącą w Trzciel, a także budowa: skateparku w Kargowej i w Babimost; ścieżki rowerowej w Podmoklach Wielkich czy toru rowerowego pumtrack w miejscowości Zbąszynek.

Ostatni cel szczegółowy miał wpłynąć na rozwiązanie problemu związanego z brakiem kompleksowej informacji na temat walorów turystycznych, niewystarczającą promocją obszaru. Zadaniem było podniesienie atrakcyjności regionu od strony turystycznej, a także jako miejsca do życia. W ramach B.2.2. Współpraca na rzecz promocji turystyki i walorów Regionu Kozła - Projekty współpracy z Lokalnymi Grupami Działania zrealizowano projekty na

kwotę 183 750,00 euro. Zrealizowano cztery programów współpracy: „Stacje Meteo” – projekt współpracy LGD KOLD oraz LGDRK - Utworzenie na terenach 15 szkół stacji meteorologicznych w formie ogródków. „PROWadzi Lubuskie” – projekt współpracy 5 LGD: Stowarzyszenie LGD Brama LUBUSKA, Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – LGD, Stowarzyszenie LGD Regionu Kozła, LGD Zielone Światło, Stowarzyszenie Wzgórza Dalkowskie. Celem realizacji operacji była promocja regionu Ziemi Lubuskiej i wsparcie ruchu turystycznego poprzez stworzenie Centrum Informacji Turystycznej, wydanie gadżetów reklamowych i publikację wydawnictw oraz udział w targach turystycznych. Kolejny to „Triathlon turystyczny – innowacyjnym sposobem promocji obszaru LSR”. Projekt organizowany był przez Lokalne Grupy Działania reprezentujące Region Kozła, Wielkopolską Krainę Lasów i Jezior oraz KOLD. Wszystkie zadania realizowane były na terenach działania tych trzech LGD. W ramach projektu zrealizowano Rajd Rowerowy Włoszakowice – Boszkowo, Spływ Kajakowy Kopanica – Zbąszyń, Rajd Pieszy Lwówek – Wąsowo, Marsz na Orientację Chlastawa – Nądnia. Ponadto każda z LGD opracowała i wydała szereg publikacji. Natomiast „Mobilna aplikacja turystyczna innowacyjnym sposobem promocji obszaru LSR”. Partnerami projektu byli: LGD Szanse Bezdroży Gmin Powiatu Goleniowskiego, Stowarzyszenie „Lider Pojezierza”, Stowarzyszenie LGD „Partnerstwo Drawy z Liderem Wałęckim”, Stowarzyszenie „WIR”- Wiejska Inicjatywa Rozwoju, Stowarzyszenie LGD „Brama Lubuska”, Stowarzyszenie "Lokalna Grupa Działania - Grupa Łużycka", „Zielona Dolina Odry i Warty”, „Lokalna Grupa Działania Zielone Światło”, Stowarzyszenie LGD Między Odrą a Bobrem, LGD KOLD, Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior - LGD. Projekt polegał na stworzeniu aplikacji mobilnej prezentującej atrakcje oraz obiekty będące dziedzictwem lokalnym, ważne z punktu widzenia turystycznego. Ponadto projekt zakładał wytworzenie materiałów promocyjnych i gadżetów reklamowych promujących lokalne walory turystyczne, gospodarcze i kulturowe.

Warto przeanalizować postęp finansowy w realizacji LSR RK. W tabeli przedstawiono kwestie dotyczące rozdysponowywania i wypłaty środków z w ramach LSR.

Tabela 13 Postęp finansowy w realizacji LSR, stan na koniec 2021 r.

Nazwa przedsięwzięcia	Budżet w LSR [euro]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
		Realizacja budżetu [euro]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [euro]	Realizacja budżetu [%]
A.1.1. Organizacja wydarzeń aktywizujących i integrujących mieszkańców, przyczyniających się do wzmocnienia kapitału społecznego i promocji regionu	60 150,00	35 150,00	58%	0,00	0%
A.1.2. Wspieranie rozwoju infrastruktury kulturalnej	508 750,00	296 828,49	58%	259 668,75	51%
A.2.1. Podejmowanie działań kultywujących i popularyzujących dziedzictwo regionu i wzmacniających jego rozpoznawalność	49 850,00	12 350,00	25%	0,00	0%
B.1.1. Podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej	1 019 503,86	718 659,55	70%	672 153,92	66%

B.1.2.Rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	663 746,14	282 909,41	43%	257 729,32	39%
B.2.1. Współpraca na rzecz promocji turystyki i walorów Regionu Kozła	183 750,00	107 125,00	58%	107 125,00	58%
RAZEM	1 453 022,45	X	X	1 296 676,99	X

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 LGD Regionu Kozła

Realizacja finansowa LSR przebiega zgodnie z założeniami. Dane te pokazują, że znaczna część zaplanowanych zadań, jest już zrealizowana. W przypadku części przedsięwzięć przyznano i wypłacono już całość albo większość środków. Pozostałe środki są realizowane zgodnie z Harmonogramem w kolejnych latach.

Ocena wsparcia i poziomu wdrażania

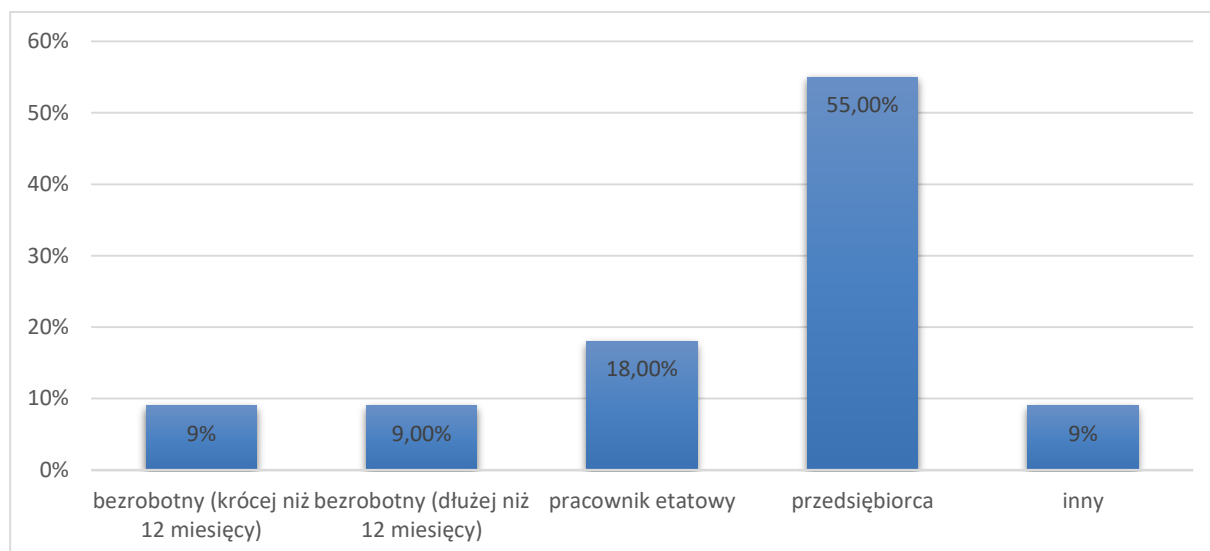
Celem badanie ankietowego było pozyskanie informacji o poziomie zadowolenia beneficjentów z efektów współpracy z LGD, otrzymanego wsparcia, zaspokojenia ich potrzeb oraz oczekiwań. Próba liczyła 50% losowo wybranych beneficjentów. Założono zwrot ankiet na poziomie 40% rozestanych ankiet. W badaniu wzięto udział 20 beneficjentów, którzy skorzystali ze wsparcia LGD.

Dane z ankiet zostały zestawione z wynikami pogłębionych wywiadów z beneficjentami i głównymi interesariuszami LGD – przedstawicielami JST, organizacji pozarządowych, członków LGD. W spotkaniu wzięto udział 7 osób, byli to przedstawiciele grup beneficjentów LSR.

W ankiecie zadano pytanie dotyczące rodzaju wsparcia jakie otrzymano. 55% respondentów wskazała na dotację w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, 40% dotację w zakresie niekomercyjnej infrastruktury, 5,00% w zakresie grantów. W kolejnym pytaniu zapytano, czy sytuacja finansowa przedsiębiorstwa uległa poprawie dzięki pozyskanym środkom. Na pytanie odpowiadali przedsiębiorcy, 91% odpowiedziało twierdząco. Oznacza to, że osiągnęli cele związane ze swoim udziałem w programie.

Kolejnym badanym aspektem było, w jaki sposób tworzenie nowych miejsc pracy wpływało na sytuację na rynku pracy wśród beneficjentów. Najwięcej beneficjentów w momencie składania wniosku było przedsiębiorcami. Ta grupa stanowiła ponad połowę badanych. Tylko dwie osoby przystępowały do programu jako osoby bezrobotne.

Wykres 12 Status na rynku pracy osób ubiegających się o dotację

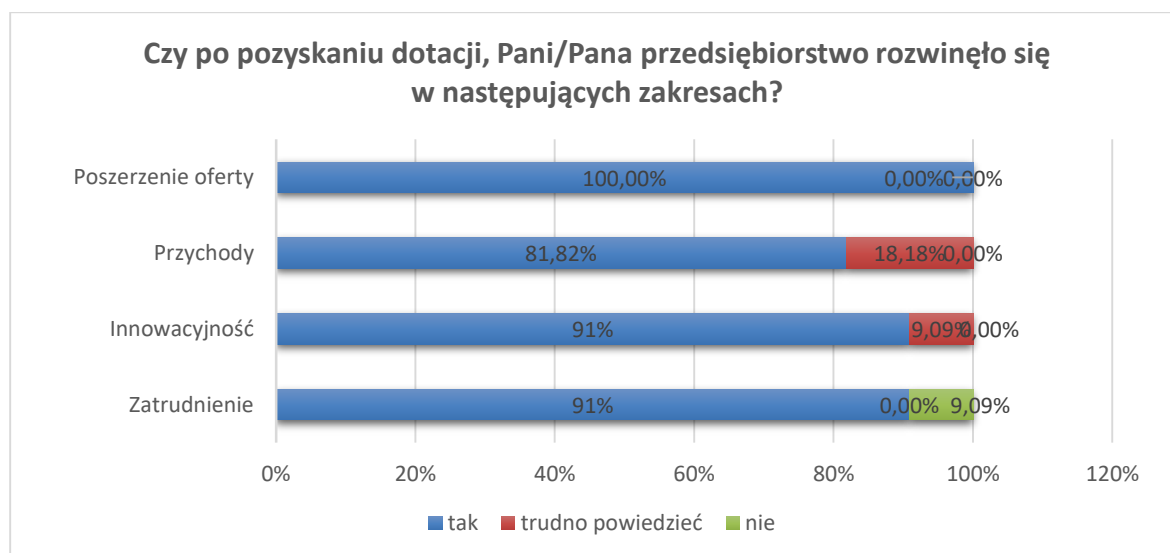

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD RK

Po zrealizowaniu operacji swój aktualny status na rynku pracy beneficjenci w zdecydowanej większości określają jako „przedsiębiorca”. Nie mniej jednak w przypadku blisko jednej piątej badanych nadal są oni pracownikami etatowymi, którzy najprawdopodobniej łączą aktualnie pracę etatową z prowadzeniem przedsiębiorstwa. Tym samym można założyć, że w tych przypadkach dotacja na stworzenie miejsca pracy nie przyniosła efektu globalnego na rynku pracy – liczba miejsc teoretycznie się zwiększyła, ale „zajęły” je osoby łączące teraz zatrudnienie na etacie i prowadząc własną firmę.

W dalszej części badania próbowano uchwycić zmiany w powstałych firmach w trakcie i po zrealizowaniu operacji.

Wykres 13 Obszary, które zostały rozwinięte w wyniku uzyskania dotacji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD RK

Najwięcej osób uważa, że firma szczególnie rozwinęła się w obszarze zatrudnienia oraz innowacyjności. 100% badanych poszerzyło ofertę swojej firmy. Natomiast w najmniejszym stopniu w przedsiębiorstwach wzrosły przychody. Respondentów zapytano także o to, czy wysokość otrzymanej dotacji była adekwatna do ich potrzeb. 45% z nich odpowiedziało twierdząco. 55% uważa, że dotacja była za niska.

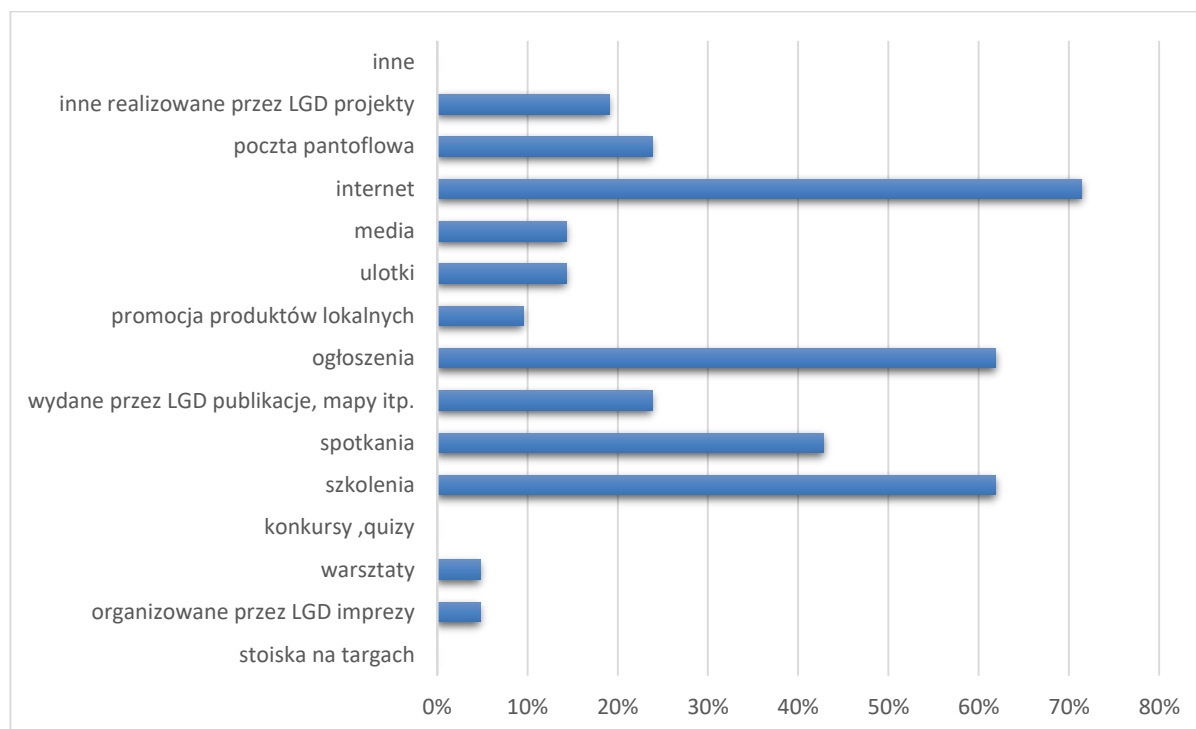
Procedury aplikacyjne

Wszystkich respondentów (zarówno przedsiębiorców jak i JST) zapytano o to, czy o środki aplikowali samodzielnie (z ewentualnym wsparciem LGD) czy też zlecali firmie zewnętrznej usługę przygotowania dokumentacji. Zespół badający założył, że wskaźnik osób aplikujących samodzielnie stanowić będzie sygnał dot. jasności i przejrzystości procesu składania wniosków. 95% zadeklarowało, że samodzielnie przygotowało wnioski aplikacyjne, jedynie jedna osoba przyznała, że zleciła napisanie wniosku firmie zewnętrznej. 100% badanych wskazało, że korzystało z doradztwa biura LGD.

Podczas wywiadu pracownicy LGD sygnalizowali, że skala osób i podmiotów, które korzystają z firm zewnętrznych może być znacznie większa i sięgać nawet 50% wszystkich aplikujących o środki.

Innym elementem badania był wątek promocji Lokalnej Grupy Działania i tego, czy i w jaki sposób dociera do swoich odbiorców (oraz tego na ile działania podejmowane przez LGD na tym polu są skuteczne).

Wykres 14 Kanały docierania informacji o LGD

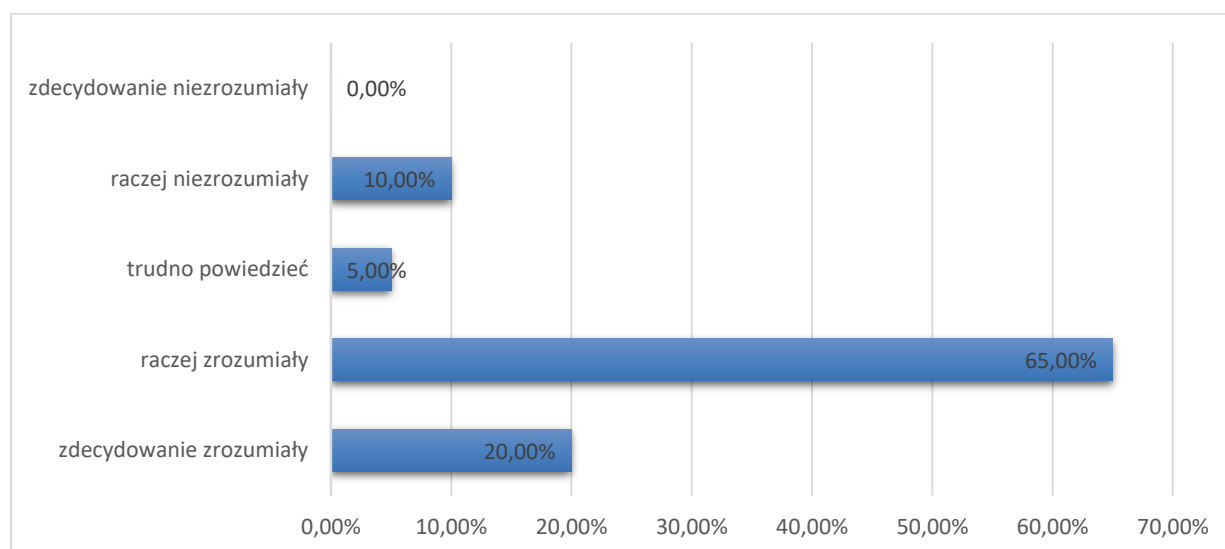
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD RK

Respondenci pozyskiwali informacje na temat działań podejmowanych przez LGD głównie za pośrednictwem strony internetowej. Na drugim miejscu znalazły się szkolenia i ogłoszenia, zaś na trzecim spotkania. Biorąc pod uwagę, iż spotkania LGD przeprowadza jedynie przed naborami oraz, że ogłoszenia dotyczą jedynie naborów (zatem częstotliwość ich pojawiania się jest stosunkowo niska) można domniemywać, iż potencjał komunikacyjny LGD nie jest w pełni wykorzystywany. Bezpośrednie pytanie w tym wątku pojawiło się także w ankiecie. 75% badanych uważa, że LGD promuje się w wystarczający sposób, aby informacja o jego działalności dotarła do potencjalnie zainteresowanych osób. 15% nie wie, a co 5 osoba uważa, że LGD można lepiej wykorzystać potencjał promocyjny. Jeśli chodzi natomiast o sposób przekazania informacji (transparentność, czytelność) to zdecydowana większość beneficjentów uważa, że wiedziała kto i na jakich zasadach przyznaje dotacje w ogłoszonym konkursie (95% wskazało zdecydowanie tak lub raczej tak).

Osoby uczestniczące w wywiadzie również zapytano, czy działalność LGD jest odpowiednio widoczna w terenie oraz czy działania, które podejmuje dla wypromowania swoich przedsięwzięć są wystarczające. Uczestnicy podeszli dość krytycznie do tematu rozpoznawalności LGD. Uważają, że jest on mało widoczny, szczególnie ze względu, że sama marka Regionu Kozła ma zdecydowanie większą rozpoznawalność i mieszkańcy mogą nie odróżniać kto jest bezpośrednio realizatorem danego przedsięwzięcia. Zdaniem pracowników LGD na obszarze najbardziej brakuje informacji turystycznej. W opinii zespołu badawczego, ocena pracowników LGD jest dość surowa. Analizując wszelkie informacje należy zauważyć, że LGD przykłada bardzo dużą wagę do promocji regionu i kultywowania tradycji obszaru, na którym funkcjonuje. Ilość i jakość wydawanych od lat publikacji są niespotykane w województwie lubuskim.

Wątek ten rozszerzało pytanie o zrozumienie przekazu LGD w oficjalnych dokumentach. Także w tym wypadku większość beneficjentów badania ankietowego była zdania, że język jest raczej zrozumiały (65% wszystkich odpowiedzi).

Wykres 15 Poziom zrozumienia języka używanego w oficjalnych dokumentach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD RK

Pytanie zostało skierowane do uczestników wywiadu. Zdaniem badanych język używany w oficjalnych dokumentach naboru często nie był zrozumiały dla wnioskodawców. Zdaniem pracowników LGD nawet 50% wnioskodawców mogło mieć z nim problemy. Podczas wywiadu zapytano także, jakie elementy w procedurze naboru i wyboru projektów utrudniały pozyskanie środków oraz czy są takie, które były zupełnie zbędne. Zdaniem uczestników jednym z większych problemów była ilość potrzebnych dokumentów oraz skomplikowany biznesplan. Kolejne pytanie dotyczyło kryteriów, którymi kierował się LGD przy wyborze projektów. Pracownicy wskazali, że kierowali się kryteriami określonymi w dokumentacji programu. Jednak uważają, że w sytuacji, kiedy kryteria są oceniane zero-jedynkowo ona może być krzywdząca dla beneficjentów. Z drugiej strony jeżeli byłaby możliwość wartościowania, znacznie utrudniłoby to ocenę. Generalnie kryteria są dla nich jasne i akceptowalne. Za decydujący czynnik o wyborze najlepszych projektów powinna być uznawana potrzeba rozwoju, świadomość zmian, racjonalność i kompleksowość wniosku, realność i spójność założeń, a premiowane utworzenie dodatkowego miejsca pracy, najważniejsze, by wynikało to z diagnozy rozwoju przedsiębiorstwa.

W kwestiach związanych z procedurami wyboru wniosków i podpisywaniem umów często w opinii publicznej pojawiały się głosy, iż to trwa zbyt długo. Okazuje się, że tego samego zdania jest aż **80% respondentów**, którzy uważają, że czas oczekiwania na zakończenie wszystkich procedur aplikacyjnych jest zbyt długi. To w jaki sposób wydłużony czas wpływał na realizowane przez beneficjentów operacje, respondenci wskazywali w odpowiedziach otwartych. Wśród konsekwencji wydłużonego czasu wyboru znalazły się następujące odpowiedzi:

- „Czas zdecydowanie za długo z racji na pandemię Covid, był realizowany prawie 8 miesięcy, przez wojnę cena maszyny wzrosła 100% przez co musieliśmy się strasznie zadłużyć”.
- „Zlecenie przy którym chciałem wykorzystać zakupiony sprzęt skończyłem przed podpisaniem umowy z UM, przez co prace trwały dłużej i jakość usługi spadła”.
- „Opóźnił ogłoszenie przetargu na wybór wykonawcy”.
- „Skladałam wniosek przed Covidem, zaczynałam działalność w trakcie, dokładnie w tym miesiącu kiedy znieśli obostrzenia. Pierwszy rok był dość słaby, teraz ze względu na to, że mam dużo zamówień nie mogę narzekać, firma świetnie prosperuje, jest jedną z najlepszych w tej branży w województwie. Martwi mnie natomiast inflacja, boję się zimy, kosztów związanych z utrzymaniem. Najprawdopodobniej będę musiała poszukać dodatkowego zatrudnienia. Fajnie jakby była możliwość zawieszenia działalności w jakimś krótkim okresie, brak stałych kosztów byłby zbawieniem w zimowych miesiącach. Niestety nikt nie przewidział tego jak bardzo zmieni się sytuacja w kraju i na świecie, od momentu złożenia wniosku minęło kilka lat i wiele się zmieniło. Nie mam pojęcia czy uda mi się zrealizować plany w takim stopniu jak było zakładane, w tej chwili nie podjęłabym takiego ryzyka, utrzymanie tej firmy będzie bardzo trudne w obecnych czasach”.
- „Start realizacji przesunął się o ok. 8 miesięcy, co wpłynęło znacząco na możliwość rozwinięcia się w tym czasie firm konkurencyjnych. Zmniejszyło to moją

rozpoznawalność na wczesnym etapie, bo trudno jest przekonać klienta, by zaczął współpracować z kimś innym. Skutkiem było obniżenie ceny za usługę”.

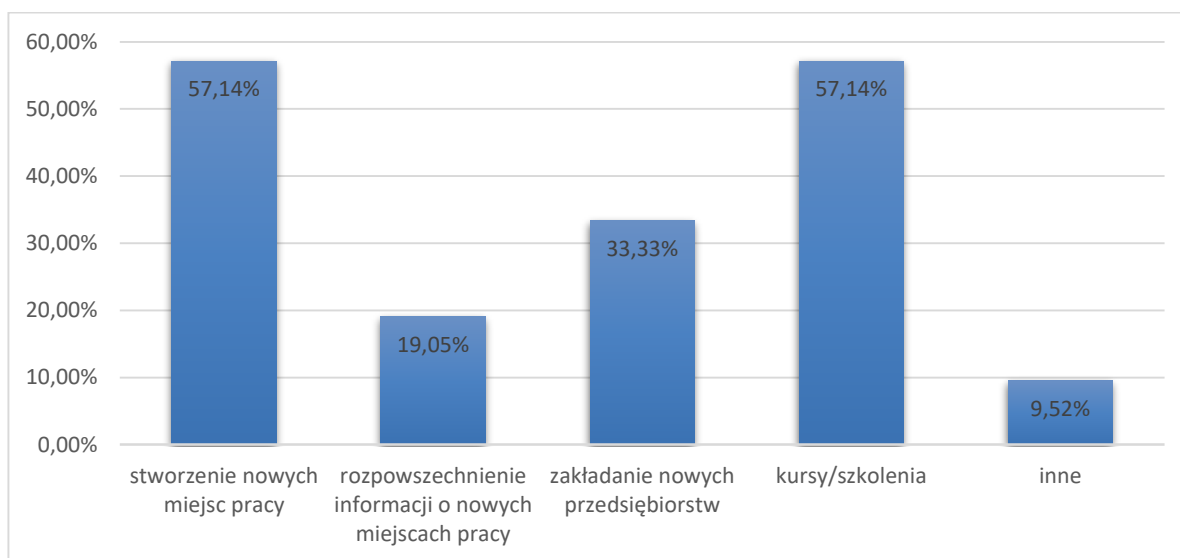
- „Wpłynął na późniejszy okres realizacji inwestycji”.
- „W czasie oczekiwania zmieniły się zakładane ceny i trzeba było wyższego udziału własnego”.
- „Później zaczęłam zarabiać pieniądze”.
- „Wydłużony czas podpisania umowy opóźnił czas realizacji przedsięwzięcia. A w niektórych przypadkach, beneficjent przystąpił do realizacji operacji z ryzykiem, że dana umowa nie zostanie podpisana”.
- „Zmieniły się ceny sprzętu na rynku oraz wykonywanych przy jego użyciu usług - koszty zdecydowanie wzrosły”.
- „Plany zostały wykonane tylko z opóźnieniem”.

Najczęściej pojawiającymi się wątkami jest wzrost cen planowanych do zakupu sprzętów pomiędzy dniem sporządzania biznesplanu a faktycznym momentem ich wydatkowania. To stanowi najważniejszą konsekwencję wydłużającego się czasu weryfikacji wniosków i utrudnia realizację biznesplanu zgodnie z pierwotnymi założeniami.

Podczas wywiadu grupowego zapytano co w trakcie pozyskiwania i rozliczania dotacji było najbardziej uciążliwe czy frustrujące. Zwrócono uwagę na dokumentację projektową, która zdaniem badanych, powinna zostać uproszczona. Najbardziej skomplikowany jest biznesplan. Pojawiają się także problemy związane z refundacją przy inwestycjach. Największym jednak kłopotem beneficjentów był czas rozpatrywania wniosków na etapie Urzędów Marszałkowskich. Jak zaznaczyli, biznes potrzebuje szybkiej decyzji, a plan finansowy nie jest adekwatny do przedsięwzięcia, które ma być zrealizowane za np. 7-12 miesięcy. Wskazano na analogiczne problemy, z którymi beneficjenci musieli się zmierzyć – wzrost cen, odpływ wykonawców, zmiany na rynku pracowniczym, zmiany technologii (parametrów maszyn). Wydłużony czas oczekiwania na dotację znacznie wpłynął na realizację planów. Beneficjenci borykali się z problemami dotyczącymi rozliczenia dotacji na podstawie nieaktualnych cen, czy z wdrożeniem innowacji, która musiała czekać ponad 9 miesięcy. W kilku przypadkach następstwem było wycofanie się z podpisania umowy.

Beneficjenci zostali poproszeni o wyrażenie zdania na temat potencjalnych działań zmierzających do zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie. Ze wskazań wynika, że należałoby tworzyć nowe miejsca pracy, a także podnosić wiedzę i kwalifikacje osób najbardziej oddalonych od rynku pracy.

Wykres 16 Formy i narzędzia wspierające walkę z ubóstwem i wykluczeniem społecznym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Ankiety dla beneficjentów LGD RK

Podczas wywiadu zapytano, czy któraś z grup społecznych wymaga ułatwionego dostępu do środków na przedsiębiorczość. Badani uważają, że najbardziej powinno się wspierać i promować postawy przedsiębiorcze, innowacje i rozwój gospodarczy. Punkty strategiczne powinny być uzależnione od motywacji osób ubiegających się o dotację, nie zaś od ich statusu na rynku pracy. Respondenci uznali, że środki te i proces ich pozyskiwania jest zbyt skomplikowany dla osób zagrożonych wykluczeniem, a zadaniem LGD jest przede wszystkim wspierać przedsiębiorczość w regionie.

Respondenci zostali zapytani, na co przeznaczyliby kolejną dotację, gdyby mieli możliwość ją pozyskać. Najwięcej osób postawiłoby na rozwój swojej firmy, wymianę maszyn, wzmocnienie infrastruktury. Część postawiłaby na poszerzenie działalności o nowe usługi, samorozwój, transformację zawodową i szkolenia. Część odpowiedzi wskazywała na rozwój infrastruktury społecznej i turystycznej, budowę ścieżek rowerowych.

Benchmark

Przedstawione powyżej dane statystyczne opisują rzeczywistość na terenie LGD. Należy jednak przyjąć, iż część pozytywnych efektów dla społeczności lokalnych nie wynikała bezpośrednio z działań przewidzianych w strategii LSR. Podjęto próbę określenia „biegu jałowego”, czyli stopnia zmian, które zaszłyby w regionie nawet pomimo braku wdrażania LSR. Aby móc określić skalę takiego efektu dokonano analizy porównawczej pomiędzy 3 gminami z województwa mazowieckiego (nieliczne gminy w kraju, które nie były objęte LSR 2014-2020) oraz wynikami statystycznymi uśrednionymi (lub zsumowanymi, w zależności od charakteru wskaźnika) na obszarze badanej LGD. Do porównań przyjęto zestaw wskaźników, które są porównywalne w całym kraju, gdyż są zbierane w systemie statystyk publicznych i ujawniane w Banku Danych Lokalnych GUS. Wyniki porównania przedstawiono w poniższej tabeli. Kolorem zaznaczono ocenę zmiany danego wskaźnika. Im ciemniejszy odcień zieleni, tym

lepiej dana gmina/LGD wypadła w porównaniu wskaźników, które przedstawiały korzystne zmiany. Analogicznie ze wskaźnikami, których tendencja okazała się niekorzystna – je zaznaczono w odcieniach czerwieni i żółtego, wskazując w danym wierszu najstabszą jednostkę kolorem czerwonym.

Tabela 14 Analiza porównawcza LGD i gmin nie objętych LSR

Wskaźnik/Gmina/rok	Warka			Jasieniec			Stara Biała			LGD RK		
	2014	2021	zmiana % 14/21	2014	2021	zmiana % 14/21	2014	2021	zmiana % 14/21	2014	2021	zmiana % 14/21
Liczba ludności	nd	19122	nd	nd	5297	nd	nd	12064	nd	nd	52990	nd
liczba bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	4.3	1.9	-55.81%	5.4	1.2	-77.78%	8.5	4.4	-48.24%	5.2	2.3	-55.77%
podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 000 mieszkańców	799	988	23.65%	629	776	23.37%	696	881	26.58%	950	1076	13.26%
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 000 mieszkańców	601	747	24.29%	478	585	22.38%	575	713	24.00%	710	790	11.27%
Liczba noclegów udzielonych krajowym i zagranicznym turystom w ciągu roku	15720	17661	12.35%	0	0		1581	1563	-1.14%	37367	50927	36.29%
Liczba organizacji pozarządowych na 10 000 mieszkańców	23	29	26.09%	17	26	52.94%	17	22	29.41%	36	43	19.44%
Liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych * (porównanie 2014 i 2018 rok)	8	10	25.00%	0	0		0	1		7	20	185.71%
dochód na 1 mieszkańca (budżetu gminy)	2995.49	5708.12	90.56%	2981.76	7015.13	135.27%	3424.99	6596.53	92.60%	3543.365	6430.582	81.48%

Saldo migracji średnia 1000 mieszkańców	1.6	0.4	-75.00%	1.7	-3.8	-323.53%	8	5.7	-28.75%	-1.73	-2.58	-49.13%
liczba osób korzystających z pomocy społecznej (Osoby korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego)	716	225	-68.58%	280	103	-63.21%	474	193	-59.28%	317.67	137.83	-56.61%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Średni wynik zmian parametrów wskaźników wyniósł odpowiednio:

Warka	Jasieniec	Stara Biała	LGD RK
27.93%	5.71%	27.80%	45.63%

Co wskazywać by mogło, iż fakt wdrażania LSR wywierał pozytywny wpływ na poszczególne zmiany w omawianych wskaźnikach i pozwalał na osiągnięcie lepszych wyników niż gminy benchmarku o 17,7 – 39,92 punktów procentowych. Z przedstawionej analizy wynika, że w przypadku LGD RK tylko jeden wskaźnik podążył w niepożądanym kierunku. W dwóch pozostałych jednostkach porównawczych sytuacja taka pojawiała się w trzech wskaźnikach a w jednej z gmin – raz.

6. Ocena wdrażania LSR zawierająca odpowiedzi na pytania badawcze

1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wskazano dwa cele główne: Zaangażowane społeczeństwo, dbające o zachowanie dziedzictwa kulturowego, rozwijające i wykorzystujące potencjał regionu oraz Region Kozła obszarem atrakcyjnym gospodarczo i turystycznie, które zostały poddane ewaluacji. Do obu celów przypisano po dwa cele szczegółowe, a także przedsięwzięcia, wskaźniki rezultatu i produktu. Do każdego wskaźnika wskazano źródła danych i okresy pomiaru, wartość bazową oraz określony został termin osiągnięcia wartości docelowych. Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie, racjonalnie i efektywnie do planowanej wielkości zaangażowania środków z PROW 2014-2020.

Stopień osiągnięcia poszczególnych celów i przypisanych do nich wskaźników analizowany za okres 2014-2021 nie budzą zastrzeżeń. Efekty zaplanowanych i zrealizowanych przedsięwzięć wpłynęły na zniwelowanie słabych stron zdiagnozowanych i opisanych w LSR. Większość zaplanowanych wskaźników została osiągnięta, pomimo trudności jakie pojawiły się w związku z pandemią COVID-19. Pozostałe wskaźniki, w ocenie pracowników LGD i zespołu badawczego, nie są zagrożone i postępują zgodnie z przyjętym harmonogramem, a ich realizacja jest planowana i możliwa do osiągnięcia w określonej perspektywie czasowej.

Stan realizacji LSR potwierdza postęp rzeczowy i finansowy osiągnięty przez LGD. Zaplanowana interwencja miała spowodować trwałą zmianę w środowisku lokalnym. Główne działania skupiały się na zwiększeniu aktywności mieszkańców i podbudzenie rozwoju gospodarczego i turystycznego regionu. Wyniki badania ewaluacyjnego LSR potwierdzają osiągnięcie wyznaczonych celów głównych, szczegółowych i przypisanych do nich wskaźników.

2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Choć kapitał społeczny, w terminologii naukowej, jest głównie rozpatrywany w kategoriach socjologicznych, to obecnie dostrzega się jego potencjał w tworzeniu dochodu narodowego oraz wzroście poziomu życia społeczeństwa, twierdzi A. Libertowska¹. Zwiększa motywację do działania, rozwijania współpracy, determinuje zdolność podejścia innowacyjnego. Kapitał społeczny „umożliwia członkom danego społeczeństwa zwiększenie

¹ Andżelika Libertowska, „Kapitał społeczny w rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Podejście sieciowe”, Optimum. Studia Ekonomiczne Nr 4 (64) 2013.

efektywności zbiorowego działania i sprawniejsze osiągnięcie podzielanych przez nich celów”². Według W. Troczyńskiego integrowanie społeczności lokalnej stanowi proces, który jest uwarunkowany zdolnością do współpracy³. Współpracy, która buduje i wspiera rozwój lokalny.

Efekty generowane przez kapitał społeczny w wymiarze lokalnym mogą mieć charakter zarówno pozytywny, czyli stymulujący rozwój lokalny, jak i negatywny, czyli ograniczający możliwości rozwoju lokalnego. Ta sama siła społecznej więzi z jednej strony utrzymuje członków grupy w ścisłym związku, przynosząc im korzyści, a z drugiej strony odpycha innych, którzy nie spełniają określonych kryteriów, co w rezultacie obniża aktywność społeczną oraz jakość i skalę interakcji społecznych w gminie⁴.

Istotą kapitału społecznego, który stanowi uzupełnienie kapitału ludzkiego, jest to, że tkwi on w relacjach, a nie, jak kapitał ludzki, w jednostkach. „Najnowszy sprzęt i najbardziej innowacyjne idee w rękach lub w głowie najmądrzejszej osoby niewiele dadzą, o ile osoba ta nie będzie miała dostępu do innych”⁵. Siła kapitału społecznego tkwi w powiązaniach tworzonych między członkami organizacji, grupami i instytucjami. Pozwala zminimalizować zagrożenia płynące z podejmowanych akcji, umożliwia współpracę różnych aktorów oraz pełne synergiczne wykorzystanie zasobów i potencjału, który oni posiadają. Kapitał społeczny, wyzwalając pozytywną energię w społeczeństwie, wpływa nie tylko na jakość norm, formalnych i nieformalnych instytucji, lecz także na funkcjonowanie jednostek w społeczeństwie⁶.

Wzmacnianie kapitału społecznego wymaga zaplanowania przedsięwzięć i działania długofalowego, co znalazło odzwierciedlenie w Lokalnej Strategii Rozwoju, jej celach i rezultatach. Duży nacisk został położony na zbudowanie infrastruktury społecznej umożliwiającej aktywność społeczną mieszkańców Regionu Kozła. Waga, jaką LGD upatruje w aktywizacji środowiska lokalnego znalazła odzwierciedlenie w pierwszym celu ogólnym - Zaangażowane społeczeństwo, dbające o zachowanie dziedzictwa kulturowego, rozwijające i wykorzystujące potencjał regionu. Zaplanowane, w ramach realizacji celu ogólnego i celów szczegółowych, przedsięwzięcia objęły projekty integracyjne, wzmacniające poczucie jedności i tożsamości kulturowej. Włączyły w działania różne grupy mieszkańców.

Jak wynika z ankiet skierowanych do społeczności średnio dwie trzecie osób jest zainteresowanych sprawami lokalnymi. Wśród czynników, które motywują do aktywności

² R. Broł, Innowacyjność lokalnych jednostek terytorialnych, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, red. R. Broł, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 58

³ W. Toczyński, J. Lenzion, Lekcja z upadku Programu Inicjatyw Lokalnych w gminie Wicko, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, red. T. Kaźmierczak, M. Rymśa, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007, s. 253.

⁴ R. Broł, Kapitał społeczny w gospodarce lokalnej, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, red. R. Broł, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008, s. 318

⁵ T. Kaźmierczak, Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, red. T. Kaźmierczak, M. Rymśa, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007, s. 49.

⁶ W. Goszczyński, Kształtowanie synergicznych form kapitału społecznego jako warunek prawidłowej aktywizacji społeczności lokalnych na przykładzie pilotażowego programu LEADER+, w: Społeczne aspekty zrównoważonego rozwoju wsi w Polsce. Partycypacja lokalna i kapitał społeczny, red. H. Podedworna, P. Ruszkowski, Scholar, Warszawa 2008, s. 109

społecznej, respondenci najczęściej wskazywali: chęć wpływu na zmiany i wewnętrzną potrzebę pomocy innym. Podczas badania zweryfikowano, w jakim obszarze aktywności społecznej respondenci chcieliby uczestniczyć. Okazuje się, że wątek turystyki, kultury i sztuki czy też wsparcia osób starszych to obszary z największym potencjałem. Kolejne równie istotne elementy to czystość miejsc publicznych, działalność na rzecz młodzieży czy też edukacja i wychowanie.

Podczas wywiadu grupowego respondenci podkreślali, że ciężko jest wzbudzić kapitał społeczny, jest to praca długofalowa, wymagająca stałego zaangażowania i bycia blisko mieszkańców. Uznano, że elementem, który utrudnia działanie jest formalizacja działalności, narzucanie modelu funkcjonowania, kategoryzacja, która utrudnia spontaniczną aktywność mieszkańców. Jednym z podnoszonych problemów jest także wypalenie liderów.

Wśród czynników, które wskazano, jako te, które mogą pobudzać społeczność do działania jest przeciwdziałanie wypaleniu liderów, wspierania, inwestowanie w osoby młode, zachęcanie do aktywności od najmłodszych lat, nauka przez doświadczanie. Istotne jest także podnoszenie wiedzy lokalnych organizacji, tak by oswoić pojawiające się problemy z „biurokracją”.

3. Przedsiębiorczość

W LSR do głównych potrzeb obszaru wskazano rozwój przedsiębiorczości, jako składnik atrakcyjności regionu. Najbardziej dynamiczny na obszarze LGD jest rozwój usług dla ludności i biznesu, a także firm będących podwykonawcami lub kooperantami dużych przedsiębiorstw. Niewątpliwie obszar ten posiada duży potencjał rozwoju przedsiębiorczości oparty o walory naturalne – przyrodnicze. Największym atutem są lasy, jeziora, dorzecze Obry. Turystyka powinna generować rozwój regionu. W LSR zidentyfikowano zagrożenia, które mogą negatywnie wpływać na rozwój regionu, w tym migracja młodzieży oraz odpływ turystów. W ramach drugiego celu głównego - Region Kozła obszarem atrakcyjnym gospodarczo i turystycznie zaplanowano działania nakierowane na podejmowanie i rozwijanie działalności gospodarczej.

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju przyczyniła się do wzrostu liczby osób prowadzących działalność gospodarczą, a także wsparcia rozwoju firm działających na obszarze LGD. W okresie realizacji LSR liczba osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców rosła we wszystkich gminach. Wyraźnie zmniejszyła się także stopa bezrobocia. Zrealizowane działania wpłynęły na wzrost postaw przedsiębiorczych w społeczności lokalnej, poprawę na rynku pracy oraz rozwój lokalnych firm.

Działania wspierające przedsiębiorczość zostały wysoko ocenione przez beneficjentów. 91% Beneficjentów programu uważa, że sytuacja finansowa przedsiębiorstwa uległa poprawie dzięki pozyskanym środkom. Po zrealizowaniu operacji 100% Beneficjentów uważa, że udało się także poszerzyć ofertę firmy, większość, że firma rozwinęła się w obszarze zatrudnienia

oraz innowacyjności. Jedynie 45% Respondentów uważa, że wysokość otrzymanej dotacji była adekwatna do ich potrzeb.

Niemal 40% badanych jest zainteresowana otrzymaniem dotacji na otwarcie własnej działalności gospodarczej w przyszłości. W celu określenia potrzeb i priorytetów na przyszłość respondenci badań zostali poproszeni o wskazanie jakie branże są najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej. Badani wskazali na działalność związaną z edukacją, kulturą, rozrywką i rekreacją; opieką zdrowotną i pomocą społeczną; zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, pozostałą działalnością usługową (np. kosmetologia, fryzjerstwo itd). Badanych zapytano także na co by przeznaczyci dotację, gdyby mieli możliwość pozyskania kolejnych. Najczęściej pojawiające się odpowiedzi to: na infrastrukturę społeczną i turystyczną, rozszerzenie działalności, zmianę kwalifikacji oraz poszerzenie działalności o nowe profesjonalne usługi.

Opierając się na wynikach badań należy podkreślić, że wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane i koreluje z potrzebami mieszkańców i lokalnych przedsiębiorców.

4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Obszar objęty LSR – Region Kozła charakteryzuje się dużym potencjałem turystycznym. Największym atutem jest przyroda - lasy i jeziora, ale także unikatowe zabytki i wyjątkowy folklor. Zasoby naturalne, historyczne, kulturowe stanowią dobrą bazę do przyciągnięcia turystów zainteresowanych odpoczynkiem na łonie natury, uprawianiem sportów wodnych czy poznania lokalnych tradycji. W LSR podkreślano, że obszar jest spójny, posiada wspólną i podobną historię sięgającą XVI wieku. Nazwa Region Kozła została zaczerpnięta od instrumentu ludowego, którym do dziś posługują się kozłarze, czyli kozła. Tradycja gry była przekazywana z pokolenia na pokolenie. Obecnie we wszystkich gminach regionu działają zespoły folklorystyczne, w których wiodącą rolę pełni „koziół”. Oprócz muzyki zachowane zostały regionalne stroje i potrawy, kultywowane są tradycje, zwyczaje, obrzędy. Znajduje się tu wiele zabytków, zarówno założenia urbanistyczne i obronne, jak i parkowo-pałacowe oraz kościoły. Te drewniane w Kosieczynie, Chlastawie i Łomnicy należą do najstarszych w Europie.

Jednym z problemów wskazanych w LSR było niewielkie wykorzystanie walorów turystycznych, przyrodniczych i krajobrazowych regionu, z tego względu, aby w pełni korzystać z potencjału, oba cele i pięć z sześciu zaplanowanych przedsięwzięć dotyczyły rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, promocji turystyki, a także podejmowania działań kultywujących i popularyzujących dziedzictwo regionu.

Analizując postęp rzeczowy LSR widać szereg działań, które zostały podjęte, aby zrealizować zakładane cele. Zaplanowane przedsięwzięcia są kompleksowe i spójne. Jednocześnie stają się rozwiązaniem zdiagnozowanych problemów w obszarze turystyki i dziedzictwa kulturowego. W ramach LSR wzmocniono znacznie infrastrukturę turystyczną poprzez budowę lub modernizację lokalnych muzeów, świetlic, centrów kultury. Wspierano

tworzenie i rozwijanie bazy noclegowej w ramach dotacji dla przedsiębiorców. Wzbogacano region w ciekawe atrakcje dla dzieci, młodzieży typu: tory i ścieżki rowerowe, place do street workout, skateparki w Kargowej czy w Babimoście; tor do pumptrack. Uzupełniając to imprezami popularyzującymi dziedzictwo regionu i wzmacniającymi jego rozpoznawalność, tj. Festiwal dud polskich, Rodzinne Rajdy Rowerowe czy konkursy dla uczniów ze szkół podstawowych i przedszkoli Regionu Kozła. Dopełnieniem są działania promocyjne głównie wydawanie publikacji promujących walory regionu, udział w targach i wydarzeniach.

W ramach badań zapytano mieszkańców czy potencjał turystyczny na obszarze wspieranym przez LSR wzrósł czy zmalał. Wg badanych potencjał ten w ostatnich latach wzrósł (niemal połowa odpowiedzi). W kontekście potencjału turystycznego zapytano także o to jakie obszary mogą sprawić, że do regionu przyjeżdżać będzie więcej turystów. Wśród badanych dominuje przekonanie, że w przyrodzie drzemie największy potencjał (ponad 80%). Kolejnym istotnym potencjałem są zabytki i organizowane imprezy. Mieszkańcy uważają, że rozwój turystyki w oparciu o wskazane obszary wymaga doinwestowania głównie w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, atrakcji, infrastruktury towarzyszącej (wiaty, miejsca parkingowe, toalety itp.) oraz wyprodukowania lokalnych pamiątek (i utworzenia punktów gdzie będą one dostępne do zakupu). Ponad 65% wskazała na bazę noclegową, 54% atrakcje, 53% infrastrukturę, a ponad 30% na lokalne pamiątki. Podczas wywiadu grupowego skupiono się na wskazaniu jakie obszary i w jakim kierunku powinno się rozwijać. Członkowie LGD wskazywali na rozwój infrastruktury, w tym pól campingowych z zapleczem dla kamperów, położenie większego nacisku na kompleksowe informowanie o możliwościach wypoczynku, np. poprzez stworzenie punktu informacji turystycznej czy strony internetowej zawierającej ofertę regionu. Wśród problemów często padała informacja o trudnej współpracy z nadleśnictwem odpowiadającym za szlaki i trasy rowerowe znajdujące się w lasach.

W ocenie zespołu badawczego działania, jakie podejmowało LGD w znacznym stopniu przyczyniły się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego. Niemniej ze względu na pandemię COVID-19, która była bardzo ciężkim okresem dla całej branży turystycznej, warto w kolejnej LSR kontynuować działania wzmacniające rozwój turystyki oraz zadbać o kultywowanie tradycji regionu.

5. Grupy defaworyzowane

Jednym z głównych problemów wskazanych w LSR była zmniejszająca się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, a także migracja młodych ludzi do dużych ośrodków miejskich w poszukiwaniu miejsc pracy i atrakcyjnego miejsca do życia oraz mała świadomość młodzieży na temat swoich predyspozycji zawodowych i oczekiwań rynku pracy. Z badań przeprowadzonych podczas tworzenia LSR wynikało, że negatywne skutki tych zjawisk odczuwają głównie osoby młode (poniżej 25 roku życia) oraz osoby starsze (powyżej 50 roku życia). Osoby z tych grup mają utrudniony dostęp do rynku pracy. W ramach LSR zaplanowano

interwencję minimalizującą negatywne skutki dla grup dewaloryzowanych, m.in. skierowaniu działań aktywizujących, umożliwienie aplikowania o środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej (dodatkowe punkty zgodnie z Lokalnymi Kryteriami Wyboru). Warto podkreślić, że ponad 90% beneficjentów programu uznało, że sytuacja ich przedsiębiorstwa uległa poprawie po otrzymaniu dotacji.

Po analizie porównawczej sytuacji na lokalnym rynku pracy na przestrzeni ostatnich lat, uznać należy, że w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane. Zaplanowane przedsięwzięcia w dużej mierze uwzględniały ich potrzeby. Choć sytuacja wskazanej grupy uległa poprawie, ogólne warunki na lokalnym rynku, wskazują, że zmiany demograficzne i postępujące starzenie się społeczeństwa będzie nadal odbijało się negatywnie na osobach starszych i młodych. W kolejnej LSR zasadne wydaje się kontynuowanie wsparcia kierowanego do grup dewaloryzowanych w Regionie Kozła.

W ramach badań ankietowych zapytano mieszkańców czy zauważają wokół siebie grupę lub grupy mieszkańców, dla których możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione. Około 30% badanych uważa, że nie da się lub bardzo trudno wyodrębnić konkretną grupę. Pozostali badani, wśród osób, które mogą mieć problemy wskazuje: osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze, osoby młode, a także samotnych rodziców.

Sprawdzono także jakie jest zdanie beneficjentów programu na temat potencjalnych działań zmierzających do zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie. Ze wskazań wynika, że należałoby tworzyć nowe miejsca pracy, a także podnosić wiedzę i kwalifikacje osób najbardziej oddalonych od rynku pracy. A dla mieszkańców, priorytetami powinny być: szkolenia podnoszące kwalifikacje (kursy językowe, kursy zawodowe), w tym szkolenia wspierające w podejmowaniu decyzji rozpoczęcia własnej działalności, wsparcie finansowe na otwarcie własnej działalności; walka z wykluczeniem komunikacyjnym, wznowienie połączeń autobusowych do miejscowości dalej położonych; odpowiednie motywowanie, wzmocnienie poczucia sprawstwa u osób młodych; szkolenia seniorów; zwiększenie liczby miejsc w żłobkach i przedszkolach; elastyczny/ zadaniowy tryb pracy; zlikwidowanie barier internetowych na wsi; łatwiejsze i większe środki na tworzenie podmiotów ekonomii społecznej, Zakładów Aktywności Zawodowej oraz zmniejszenie biurokracji i wymogów przy otwieraniu działalności.

6. Innowacyjność

W LSR wskazano, że innowacyjność „rozumiana jest jako proces polegający na przekształceniu istniejących możliwości w nowe idee i wprowadzenie ich do praktycznego zastosowania”. Założono, że innowacyjność traktowana będzie w szerokim znaczeniu. Natomiast w ocenie operacji rozumiana będzie jako:

- „planowane wykorzystanie i rozwój nowych, nie stosowanych wcześniej na terenie LGD RK lub w niewielkim zakresie, rodzajów produkcji lub usług;
- wprowadzenie całkiem nowego lub znacząco udoskonalonego produktu lub usługi;

- wprowadzenie nowego procesu wytwarzania produktów;
- zastosowanie nowej metody marketingowej;
- zastosowanie nowej metody organizacji w praktyce gospodarczej;
- zastosowanie odnawialnych źródeł energii;
- zastosowanie rozwiązań służących ochronie środowiska i przeciwdziałaniu zmianom klimatycznym;
- nowej organizacji miejsca pracy;
- zakup nowoczesnych maszyn i urządzeń oraz technologii informatycznych dotychczas nie stosowanych w rozwijanej działalności gospodarczej;
- nowatorskie wykorzystanie lokalnych zasobów, dziedzictwa, tradycji, przyczyniających się do pozytywnych zmian na obszarze;
- zastosowanie rozwiązań przyczyniających się do zwalczania ubóstwa czy wykluczenia społecznego;
- zastosowanie nowatorskich projektów budowlanych z punktu widzenia technologicznego lub wizualnego;
- zastosowanie metod aktywizujących mieszkańców do działań na rzecz swojej miejscowości;
- partycypacyjny sposób przygotowania planowanej operacji”.

Innowacyjność została ujęta w kryteriach oceny operacji. Spełnienie kryterium było weryfikowane przez członków Rady na podstawie złożonego wniosku. W LSR przyjęto, że minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby produkt, proces, metoda marketingowa lub metoda organizacyjna były nowe lub znacząco udoskonalone dla firmy, organizacji lub obszaru LGD RK. Tak rozumiane kryterium spełniła większość wnioskodawców. W trakcie wywiadu grupowego poruszono kwestię badania innowacyjności, które uznano za dość trudne, ze względu na niejednoznaczne określenie ram pojęcia i pomysły wnioskodawców, którzy zdolni byli udowodnić niemal wszystko jako nowe i niespotykane. Warto zwrócić uwagę na trudności w interpretacji i ocenie samej innowacyjności. To aby ocena taka była obiektywna wymaga dogłębnej analizy rynku przy ocenie każdego wniosku, co jest niemożliwe ze względów organizacyjnych pracy rady projektowej. Wobec tego ocena taka może być "łagodniejsza" i mniej restrykcyjna, co z kolei obniża poziom docelowej innowacyjności. Wydaje się, że w niektórych przypadkach poziom innowacyjności mógł być dość niski.

W LSR uznano, że innowacyjność nie powinna „polegać nie na narzucaniu innowacyjnych rozwiązań, ale na tworzeniu warunków do wyzwania i ukierunkowywania innowacyjności beneficjentów”, co wydaje się podejściem w większym stopniu wspierającym realnie przedsiębiorców i rozwój ich firma. W kolejnym okresie programowania powinno się dopracować lub przeformułować kryterium innowacyjności.

7. Projekty współpracy

LGD Regionu Kozła zrealizował cztery projekty współpracy: Pierwszy - „Stacje Meteo” w partnerstwie LGD KOLD i LGD RK polegał na utworzeniu w każdej gminie na terenie 15 szkół stacji meteorologicznych w formie ogródków, którymi opiekowali jej uczniowie. Projekt miał na celu podniesienie świadomości społecznej w zakresie ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu. Na obszarze LSR powstało 7 stacji w następujących miejscowościach: Podmokle Małe (gm. Babimost), Kargowa, Brójce (gm. Trzciel), Siedlec, Zbąszynek i dwie stacje w Zbąszyniu. Stacje zostaną wyposażone w urządzenia do pomiarów, które wykorzystywane będą przez młodzież szkolną do śledzenia zmian klimatycznych w swoim otoczeniu. Dodatkowo przeprowadzono warsztaty edukacyjne dla młodzieży.

Drugi - „PROWadzi Lubuskie” to projekt współpracy pięciu LGD: Stowarzyszenie LGD Brama LUBUSKA, Stowarzyszenie Kraina Lasów i Jezior – LGD, Stowarzyszenie LGD Regionu Kozła, LGD Zielone Światło, Stowarzyszenie Wzgórza Dalkowskie. Celem realizacji operacji było promocja regionu Ziemi Lubuskiej i wsparcie ruchu turystycznego poprzez stworzenie Centrum Informacji Turystycznej, wydanie gadżetów reklamowych i publikację wydawnictw oraz udział w targach turystycznych.

„Triathlon turystyczny – innowacyjnym sposobem promocji obszaru LSR”. W ramach projektu zrealizowano Rajd Rowerowy Włoszakowice – Boszkowo, Spływ Kajakowy Kopanica –Zbąszyń, Rajd Pieszy Lwówek – Wąsowo, Marsz na Orientację Chlastawa – Nądnia. Ponadto każda z LGD opracowała i wydała szereg publikacji.

„Mobilna aplikacja turystyczna innowacyjnym sposobem promocji obszaru LSR”. Projekt polegał na stworzeniu aplikacji mobilnej prezentującej atrakcje oraz obiekty będące dziedzictwem lokalnym, ważne z punktu widzenia turystycznego. Powstała aplikacja prezentuje m.in. zasoby lokalnego dziedzictwa kultury (m.in. zabytki, budowle, muzea, ośrodki kultury), dziedzictwa naturalnego (m.in. pomniki przyrody, obszary chronione, szlaki turystyczne).

Projekty wpisują się w cele LSR, jednocześnie wspierając grupę defaworyzowaną. Działania zaplanowano tak, by wspierać budowanie silnego regionu, a także budować powiązania pomiędzy LGD-ami.

8. Ocena funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie Lokalnej Grupy Działania Regionu Kozła należy ocenić bardzo dobrze. Pracownicy biura wykazują duże zaangażowanie w realizacji swoich zadań, znają problemy i potrzeby społeczności lokalnej, są otwarci na współpracę i mocno zakorzenieni w pielęgnację i kultywowanie tradycji regionu. Działania doradcze i szkolenia oceniane są prawidłowo. 100% beneficjentów biorących udział w badaniu ankietowym skorzystało z doradztwa w biurze LGD.

Społeczność lokalna jest skutecznie informowana o podejmowanych działaniach za pomocą różnych kanałów. LGD prowadzi stronę internetową www.lgdrk.pl, którą wyświetlono ponad 170 tys. razy, a także profil na Facebooku, który obserwuje 420 osób, gdzie systematycznie średnio co kilka dni pojawiają się posty dotyczące bieżącej działalności czy promujące wydarzenia. Pracownicy biura zorganizowali także ponad 50 spotkań informacyjno-konsultacyjnych z mieszkańcami. Wszystkie te działania wpływają na rozpoznawalność LGD, ponad 60% ankietowanych zadeklarowało, że zetknęło się z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w jej regionie, najczęściej w Internecie (ponad połowa), z wydawanych publikacji, map, podczas targów i imprez, szkoleń a 20% pocztą pantoflową od znajomego. 75% z beneficjentów biorących udział w badaniu uważa, że LGD promuje się w wystarczający sposób, aby informacja o jego działalności dotarła do potencjalnie zainteresowanych osób, tylko 10% uważa, że niewystarczająco.

Wszystko to pozwala na efektywną i skuteczną realizację LSR. Koordynacja zadań, współpraca pracowników biura i członków LGD zostały oceniono wysoko. Zespół skutecznie realizuje LSR, co widać po stopniu realizacji wskaźników. Zespół badawczy nie widzi konieczności wprowadzania zmian.

9. Ocena procesu wdrażania

W toku postępu rzeczowego i finansowego Lokalna Strategia Rozwoju podlegała aktualizacjom przez LGD RK. Dotyczyły one przede wszystkim przesunięć środków finansowych między przedsięwzięciami, ale także zmian wartości wskaźników. Część finansowa musiała zostać zmieniona ze względu na oszczędności związane z przewalutowaniem euro, co skutkowało korektą harmonogramu naborów.

95% z beneficjentów biorących udział w badaniu uważa, że zasady przyznawania dotacji były jasne (zdecydowanie tak 65%, raczej tak 30%). Gorzej oceniony został język używany w oficjalnych dokumentach naboru, tu 20% respondentów uważa, że był zdecydowanie zrozumiały, 65% - raczej tak. 10% wskazało, że był niezrozumiały. Pracownicy LGD podkreślają, że w ich odczuciu większy odsetek osób ma trudności ze zrozumieniem procedury naboru. Nawet 50% osób, które zetknęły się z naborem pierwszy raz, ma trudności. Duże znaczenie odgrywają tu spotkania i doradztwo, podczas których pracownicy mogą wyjaśnić wszystkie wątpliwości i zweryfikować kryteria.

Wśród problemów w procedurze naboru i wyboru, które utrudniają pozyskanie środków wskazano zbyt dużą ilość potrzebnych dokumentów, załączników, a także za skomplikowany biznesplan przedsięwzięcia, który muszą złożyć przyszli przedsiębiorcy. W kwestiach związanych z procedurami wyboru wniosków i podpisywaniem umów często pojawiały się głosy, że procedury trwają zbyt długo. Aż 80% respondentów uważa, że czas oczekiwania na zakończenie wszystkich procedur aplikacyjnych jest zbyt długi. Przez czas oczekiwania, sięgający nawet 9 miesięcy, beneficjenci LGD musieli się zmierzyć z problemami

w realizacji swoich przedsięwzięć, głównie wzrostem cen, odpływem wykonawców, zmianami technologii (inne parametry maszyn) czy brakiem pracowników. Wydłużony czas oczekiwania na dotację znacznie wpłynął na realizację planów. W kilku przypadkach, następstwem było wycofanie się z podpisania umowy.

Przyjęty system oceny był obiektywny i jednoznaczny, pozwalał na wybór projektów spełniających kryteria LSR oraz realizację wskaźników. W ocenie członków LGD procedury i kryteria opracowano tak, by były niedyskryminujące, obiektywne, przejrzyste, mierzalne, zrozumiałe, posiadały dodatkowe definicje, określały zasady punktowania, w tym maksymalne i minimalne wartości, pozwalające uniknąć konfliktu interesów oraz gwarantujące, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru, należy do członków niebędących instytucjami publicznymi. Zaproponowany w LSR system oceny wskaźników pozwala na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach.

Podsumowując można stwierdzić, że procedura wyboru i naboru, za którą odpowiadał LGD była wystarczająco przejrzysta dla beneficjentów, a pracownicy biura dokładali wszelkich starań, by stała się również zrozumiała. Kryteria oceny pozwalały na wybór projektów spójnych z celami Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD sprawnie wprowadzał niezbędne zmiany, dostosowując harmonogramy rzeczowe i finansowe.

10. Wartość dodana podejścia LEADER

Działalność LGD angażuje do wspólnego działania różną grupy i sektory – prywatny, publiczny i pozarządowy. Pobudza mieszkańców do działania na rzecz swojego środowiska, realizując projekty własne. Zintegrowany charakter LSR RK przejawia się w komplementarności i spójności celów i przedsięwzięć. Realizowane w strategii przedsięwzięcia służą przede wszystkim rozwojowi kapitału społeczno-gospodarczego i promocji jego walorów przyrodniczych i kulturowych. Zaplanowane i zrealizowane przedsięwzięcia łączą w sobie interesy wielu grup i spełniają wiele funkcji. Np. operacja polegająca na budowie ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej realizuje oba cele ogólne LSR. Region Kozła staje się przez to atrakcyjniejszy turystycznie i następuje aktywizacja społeczeństwa, które wykorzystuje potencjał regionu. Inwestorem jest JST, a wykonawcą firma prywatna, a ostatecznymi użytkownikami mieszkańcy i turyści, których przyciągną nowe atrakcje. Wszystkie przedsięwzięcia zaplanowane w LSR wykazują charakter integracyjny, są komplementarne względem siebie, gdyż mogą być realizowane przez różne podmioty, mogą wykorzystywać różne walory Regionu i mogą być skierowane do odbiorców z różnych grup społecznych.

Wszystkie działania realizowane w LSR Regionu Kozła na lata 2014-2020 są zgodne z celami działania 19. Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność). Cele przekrojowe PROW 2014-2020 określono w obszarach: Ochrona środowiska, Przeciwdziałanie zmianom klimatu, Innowacyjność.

Należy stwierdzić, że potencjał rozwojowy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR jest poprawnie wykorzystywany i promowany, ponad 65% ankietowanych zadeklarowało, że zetknęło się z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w jej regionie. Przedsięwzięcia realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru, odpowiadają na potrzeby społeczności i przyczyniają się do jego wzmocnienia.

7. Podsumowanie – wnioski i rekomendacje

Po analizie działalności LGD i stanie wdrażania LSR sformułowano następujące wnioski:

1. Należy podkreślić, że cele i przedsięwzięcia określone w LSR zostały sformułowane w sposób poprawny, w oparciu o dogłębną analizę ówczesnej sytuacji społeczno-ekonomicznej w regionie. Warto zaznaczyć także partycypacyjny charakter dokumentu, który został wypracowany przy udziale wszystkich zainteresowanych stron, ze szczególną dbałością o zapewnienie reprezentacji z różnych środowisk i grup społecznych Regionu Kozła, zwłaszcza, żeby była zachowana zasada trójsektorowości tj. udziału sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Jest to dobra praktyka, którą warto wzmacniać.
2. Lokalna Grupa Działania w dalszym ciągu powinna skupić się na wykorzystywaniu różnych kanałów informacyjnych do przekazywania treści. Niewątpliwie media społecznościowe czy Internet ogólnie są teraz największą i najszybszą skarbnicą wiedzy, ale dość często na obszarach wiejskich nadal spotykamy się z wykluczeniem cyfrowym, szczególnie wśród osób starszych.
3. Na obszarze działania Lokalnej Grupy Działania Regionu Kozła grupami, dla których możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione, to głównie osoby młode oraz powyżej 50 roku życia. Pomimo wdrażania mechanizmów wsparcia tych grup, warunki na lokalnym rynku wskazują, że zmiany demograficzne i postępujący proces starzenia się społeczeństwa będzie negatywnie odbijało się na osobach starszych i młodych, wchodzących na rynek pracy.
4. W kolejnym okresie programowania warto rozważyć rozszerzenie katalogu osób defaworyzowanych o wsparcie adresowane do kobiet. W dalszym ciągu, jak wynika z danych GUS, dotyka je problem braku pracy, a niekorzystną sytuację potęguje niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach i przedszkolach.
5. W kolejnym okresie programowania warto zasygnalizować zmianę kryterium innowacyjności, którego termin nie był do końca jednoznaczny i jasny dla Beneficjentów, a przez to nadinterpretowany.
6. Warto zasygnalizować konieczność wprowadzenia zmian w dokumentacji naborów, w tym ograniczeniem ilości dokumentacji, tak by zmniejszyć ilość informacji w nim zawartych, a także uprościć język używany w oficjalnych dokumentach LGD.
7. Niewątpliwie osiągnięcie zamierzonych rezultatów, biorąc pod uwagę przeciwności, w tym pandemię COVID -19, uznać należy za duży sukces. Niemniej aż 80% badanych uważa, że czas oczekiwania na decyzje/kolejne kroki/podpisanie umowy

w ramach wnioskowanej dotacji był za długi. Problem nie leżał jednak po stronie LGD.

8. Przeprowadzone badania wśród społeczności lokalnej wskazały obszary, w których chcieliby potencjalnie podjąć aktywność społeczną. Wśród czynników, które wskazano, jako te, które mogą pobudzać społeczność do działania jest przeciwdziałanie wypaleniu liderów, wspierania, inwestowanie w osoby młode, zachęcanie do aktywności od najmłodszych lat, nauka przez doświadczanie. Istotne jest także podnoszenie wiedzy lokalnych organizacji, tak by oswoić pojawiające się problemy z „biurokracją”. Warto wzmocnić rolę animacyjną LGD, aby wydobyć potencjał i pomóc rozwinąć kapitał społeczny w aktywność społeczną.
9. Projekty współpracy rozwijają kooperację pomiędzy LGD-ami, a także wzmacniają realizację zaplanowanych celów LSR. W kolejnym okresie programowania warto kontynuować taką formę, jednocześnie dobierając sprawdzonych partnerów.
10. LGD RK pełni bardzo ważną rolę w kultywowaniu tradycji Regionu Kozła, m.in. poprzez podejmowanie działań popularyzujących dziedzictwo regionu i wzmacniających jego rozpoznawalność. Warto kontynuować operacje w tym zakresie oraz rozważyć zaplanowanie nowych przedsięwzięć służących wzmocnieniu poczucia jedności i tożsamości.

8. Bibliografia

1. Bank Danych Lokalnych GUS.
2. Biuletyny Informacji Publicznych gmin LGD.
3. Brol R, Innowacyjność lokalnych jednostek terytorialnych, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2009.
4. Brol R., Kapitał społeczny w gospodarce lokalnej, w: Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2008.
5. Goszczyński W., Kształtowanie synergicznych form kapitału społecznego jako warunek prawidłowej aktywizacji społeczności lokalnych na przykładzie pilotażowego programu LEADER+, w: Społeczne aspekty zrównoważonego rozwoju wsi w Polsce. Partycypacja lokalna i kapitał społeczny, Warszawa 2008.
6. Kaźmierczak T., Kapitał społeczny a rozwój społeczno-ekonomiczny – przegląd podejść, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007.
7. Kenc J., Kapitał społeczny i jego rola w rozwoju lokalnym, Współczesne Problemy Ekonomiczne nr 10 (2015).
8. Libertowska A., „Kapitał społeczny w rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Podejście sieciowe”, Optimum. Studia Ekonomiczne Nr 4 (64) 2013 .
9. Lokalna Strategia Rozwoju LGD Regionu Kozła wersja 6.0.
10. Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 LGD Regionu Kozła.
11. Toczyski W., Lenzion J., Lekcja z upadku Programu Inicjatyw Lokalnych w gminie Wicko, w: Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna, Wydawnictwo ISP, Warszawa 2007.
12. www.lgdrk.pl.

9. Spis tabel i wykresów

Spis tabel

TABELA 1 LUDNOŚĆ I OBSZAR GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD LGD.....	8
TABELA 2 DYNAMIKA PRZYROSTU LUDNOŚCI NA OBSZARZE LGD W LATACH 2014-2021	9
TABELA 3 STRUKTURA LUDNOŚCI W GRUPACH FUNKCJONALNYCH W LATACH 2014-2021 NA OBSZARZE LSR	10
TABELA 4 STRUKTURA ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH WG PKD 2007 NA OBSZARZE LGD W 2014 I 2021 ..	12
TABELA 5 PRZYROST PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH W GMINACH NA OBSZARZE LGD W LATACH 2014-2021.....	12
TABELA 6 LICZBA BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH KOBIECI I MĘŻCZYŹN W LICZBIE LUDNOŚCI W GMINACH LGD	13
TABELA 7 ILOŚĆ CAŁOROCZNYCH OBIEKTÓW, OFERUJĄCYCH MIEJSCA NOCLEGOWE, W TYM HOTELE NA OBSZARZE LGD	14
TABELA 8 LICZBA MIEJSC NOCLEGOWYCH I UDZIELONYCH NOCLEGÓW W POWIATACH W ROKU 2014-2021.....	14
TABELA 9 SZACOWANA LICZBA UDZIELONYCH NOCLEGÓW NA TERENIE GMIN LGD W 2014 I 2021R.	15
TABELA 10 CELE OGÓLNE I SZCZEGÓŁOWE LGD REGIONU KOZŁA	24
TABELA 11 RZECZOWY POSTĘP W REALIZACJI LSR LGD REGIONU KOZŁA, STAN REALIZACJI NA KONIEC 2021 R	26
TABELA 12 RZECZOWA REALIZACJA WSKAŹNIKÓW OBOWIĄZKOWYCH W ZAKRESIE PROW 2014 – 2020	28
TABELA 13 POSTĘP FINANSOWY W REALIZACJI LSR, STAN NA KONIEC 2021 R.	33
TABELA 14 ANALIZA PORÓWNAWCZA LGD I GMIN NIE OBJĘTYCH LSR.....	41

Spis Wykresów

WYKRES 1 DYNAMIKA ZMIAN LUDNOŚCI W LATACH 2013-2021 W GMINACH OBSZARU LSR.....	9
WYKRES 2 DYNAMIKA ZMIAN W GRUPACH FUNKCJONALNYCH LUDNOŚCI W LATACH 2014-2021 NA OBSZARZE LSR.....	10
WYKRES 3 DYNAMIKA ZMIAN 2014/2021 W GRUPACH FUNKCJONALNYCH LUDNOŚCI W GMINACH	11
WYKRES 4 SZACUNKOWA LICZBA UDZIELONYCH NOCLEGÓW W KAŻDEJ Z GMIN LGD W 2014 I 2021 R.	16
WYKRES 5 CZYNNIKI MOTYWUJĄCE DO AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ.....	17
WYKRES 6 POTENCJALNE MOŻLIWOŚCI I FORMY SPĘDZANIA CZASU WOLNEGO NA OBSZARZE LSR.....	19
WYKRES 7 FORM I ATRAKCJE, Z KTÓRYCH RESPONDENCI KORZYSTAJĄ W SWOJEJ OKOLICY.....	19
WYKRES 8 OBSZARY TURYSTYKI, KTÓRE MOGĄ PRZYCIĄGAĆ LUDZI DO REGIONU	20
WYKRES 9 OBSZARY TURYSTYKI, KTÓRE WYMAGAJĄ WSPARCIA W REGIONIE.....	21
WYKRES 10 PREFEROWANY SPOSÓB NA INFORMOWANIE MIESZKAŃCÓW O TYM, CO DZIEJE SIĘ W NAJBLIŻSZYM OTOCZENIU	21
WYKRES 11 GRUPY MIESZKAŃCÓW, KTÓRE W OPINII BADANYCH, MAJĄ UTRUDNIONE MOŻLIWOŚCI WEJŚCIA NA RYNEK PRACY	23
WYKRES 12 STATUS NA RYNKU PRACY OSÓB UBIEGAJĄCYCH SIĘ O DOTACJĘ	35
WYKRES 13 OBSZARY, KTÓRE ZOSTAŁY ROZWINIĘTE W WYNIKU UZYSKANIA DOTACJI	35
WYKRES 14 KANAŁY DOCIERANIA INFORMACJI O LGD.....	36
WYKRES 15 POZIOM ZROZUMIENIA JĘZYKA UŻYWANEGO W OFICJALNYCH DOKUMENTACH	37
WYKRES 16 FORMY I NARZĘDZIA WSPIERAJĄCE WALKĘ Z UBÓSTWEM I WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM	40

10. Aneksy tworzone w toku realizacji badania

Ankieta dla społeczności zamieszkującej teren realizacji LSR

Niniejsza ankieta dotyczy ewaluacji realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju Lokalnych Grup Działania Województwa Lubuskiego. Badanie to prowadzone jest przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum, w celu poznania Państwa opinii w zakresie efektów działań podejmowanych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Państwa opinia przyczyni się do podejmowania w przyszłości działań lepiej spełniających Państwa potrzeby i podnoszących jakość życia. Ankieta jest anonimowa i powinna zająć około 10 - 15 minut. Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

* Lokalna Strategia rozwoju (LSR) - dokument programowy dotyczący kilku gmin i wdrażanych na ich terenie działań zorientowanych na rozwój obszarów wiejskich.

* Lokalna Grupa Działania (LGD) - specjalny typ stowarzyszenia powołanego po to aby rozwijać obszary wiejskie, przy pomocy zewnętrznych środków finansowych.

1. Wiek

2. Płeć

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Kobieta
- Mężczyzna
- odmowa odpowiedzi

3. Kod pocztowy miejsca zamieszkania

4. Czy zetknęła/zetknął się Pan/Pani z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w Pani/Pana rejonie?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Tak
- Nie
- Nie wiem

5. W jaki sposób zetknęła/zetknął się Pan/Pani z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w Państwa rejonie?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- doradztwo w biurze LGD
- stoiska na targach
- organizowane przez LGD imprezy
- Warsztaty

- konkursy ,quizy
- Szkolenia
- Spotkania
- wydane przez LGD publikacje, mapy itp.
- Ogłoszenia
- promocja produktów lokalnych
- Ulotki
- Media
- Internet
- poczta pantoflowa
- inne realizowane przez LGD projekty
- inne - Jakież?:

6. Czy jest Pani/Pan zainteresowana/y sprawami lokalnymi?

Czyli tym co dzieje się w najbliższym otoczeniu - wydarzeniami, inwestycjami, problemami społecznymi, sprawami ważnymi dla mieszkańców itp..

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Tak
- Nie
- trudno powiedzieć

7. Czy dostrzega Pani/Pan w swojej okolicy możliwości korzystania z:

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	dostrzegam	nie dostrzegam
placów zabaw / siłowni zewnętrznych	☐	☐
parków/skwerów/terenów zielonych	☐	☐
torów/skateparków/ innych małych obiektów sportowo-rekreacyjnych	☐	☐
szlaków/ścieżek turystycznych (spacerowych, rowerowych, innych)	☐	☐
map/przewodników/informacji turystycznych	☐	☐
produktów lokalnych (wyrobów kulinarnych, rękodzieła itp.)	☐	☐
odnowionych zabytków architektury	☐	☐
targów/imprez/wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców	☐	☐
nowinek technologicznych, z których można korzystać nieodpłatnie	☐	☐
nieodpłatnych warsztatów//zajęć/wydarzeń edukacyjnych dla najmłodszych	☐	☐

8. Czy korzysta Pani/Pan w swojej okolicy z:

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	korzystam	nie korzystam
placów zabaw / siłowni zewnętrznych	☐	☐
parków/skwerów/terenów zielonych	☐	☐
torów/skateparków/ innych małych obiektów sportowo-rekreacyjnych	☐	☐
szlaków/ścieżek turystycznych (spacerowych, rowerowych, innych)	☐	☐
map/przewodników/informacji turystycznych	☐	☐
produktów lokalnych (wyrobow kulinarnych, rękodzieła itp.)	☐	☐
odnowionych zabytków architektury	☐	☐
targów/impres/wydarzeń kulturalnych dla mieszkańców	☐	☐
nowinek technologicznych, z których można korzystać nieodpłatnie	☐	☐
nieodpłatnych warsztatów//zajęć/wydarzeń edukacyjnych dla najmłodszych	☐	☐

9. Jakie czynniki motywują Panią/Pana do aktywności społecznej?

Czyli do angażowania się w sprawy wspólne sąsiadów, mieszkańców miejscowości, gminy, różnych grup itp.

Zaznacz kilka odpowiedzi

- nie jestem zainteresowana/y takim zaangażowaniem
- wewnętrzna potrzeba pomocy innym;
- chęć wpływu na zmiany (poczucie sprawstwa)
- brak obojętności na sprawy społeczne/ cierpienie, niesprawiedliwość
- dotychczasowe sukcesy/pozytywne doświadczenia związane z aktywnością
- inspiracja działalnością innych osób
- współuczestnictwo/przynależność do grupy, która robi coś pozytywnego
- doświadczenia życiowe
- wzrost poważania wśród sąsiadów/znajomych/lokalnej społeczności
- posiadanie pewnego statusu materialnego/społecznego dającego możliwości do aktywności
- prawo wzajemności

- chęć ciekawego spędzenia wolnego czasu
- realizacja zainteresowań i pasji
- inne (jakie?):

10. W jakim obszarze aktywności społecznej chciałaby/chciałby Pan/Pani uczestniczyć?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- nie chcę angażować się i być "aktywnym społecznie"
- pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej;
- podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej;
- działalności na rzecz integracji cudzoziemców;
- ochrony i promocji zdrowia;
- działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami;
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym;
- edukacji, oświaty i wychowania;
- działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży;
- kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego;
- wspierania i upowszechniania kultury fizycznej;
- ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego;
- czystości miejsc publicznych;
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatu;
- turystyki i krajoznawstwa;
- ratownictwa i ochrony ludności;
- pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w Polsce i za granicą;
- działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka;
- przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;

11. Jaki jest Pani/Pana zdaniem najlepszy sposób na informowanie mieszkańców o tym, co dzieje się w najbliższym otoczeniu?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- strona internetowa instytucji/urzędu/urzędów
- lokalne portale informacyjne (strony internetowe)
- Facebook
- Instagram
- Twitter
- TikTok
- YouTube
- ogłoszenia parafialne
- tablica ogłoszeń w różnych punktach gminy

- gazeta rozdawana mieszkańcom
- komunikaty głosowe w uczęszczanych punktach
- inne (jakie?):_____

12. Czy byłaby/byłby Pan/Pani zainteresowany/a otrzymaniem dotacji na otwarcie własnej działalności gospodarczej w przyszłości?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Tak
- Nie
- nie wiem

13. Jakie branże są wg Pani/Pana najbardziej warte wsparcia, w formie dotacji na otwarcie działalności gospodarczej?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- przetwórstwo przemysłowe
- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Budownictwo
- handel hurtowy i detaliczny
- naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- transport i gospodarka magazynowa
- działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- informacja i komunikacja
- działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- Edukacja
- opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- pozostała działalność usługowa (np. kosmetologia, fryzjerstwo, itd)
- gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby
- inne (jakie?):_____

14. Czy Pani/Pana zdaniem, potencjał turystyczny najbliższego regionu w ostatnich latach:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Zmalał
- Wzrósł
- nie uległ zmianie
- nie wiem / nie mam zdania

15. Jakie obszary turystyki mogą przyciągać ludzi do Pani/Pana regionu?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- przyroda,
- zabytki,
- wydarzenia,
- imprezy,
- lokalne tradycje,
- walory prozdrowotne (mikroklimat itp.)
- obiekty sportowe i rekreacyjne,
- nie wiem/ nie mam zdania
- inne (jakie?): _____

16. Co w tych obszarach wymaga wsparcia?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- baza noclegowa
- baza gastronomiczna
- obiekty/budynki (np. zabytki)
- Atrakcje
- lokalne pamiątki / punkty/ dostępność pamiątek
- infrastruktura (wiaty, miejsca parkingowe, toalety, itp?)
- nie wiem / nie mam zdania
- inne (jakie?): _____

17. Czy zauważa Pani/Pan wokół siebie grupę lub grupy mieszkańców, dla których możliwości wejścia na rynek pracy są utrudnione?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- nie, nie da się wyodrębnić konkretnych grup
- osoby młode (do 30 roku życia)
- osoby w wieku średnim (pomiędzy 30 a 60 rokiem życia)
- osoby starsze (po 60 roku życia)
- Kobiety
- Mężczyźni
- Imigranci
- Bezrobotni
- osoby z niepełnosprawnościami
- mieszkańcy obszarów po zlikwidowanych PGR
- Rolnicy
- samotni rodzice
- członkowie rodzin wielodzietnych

18. Jakie działania w obszarze dostępności rynku pracy należałoby podejmować w celu ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Ankieta dla beneficjentów LGD

Niniejsza ankieta dotyczy ewaluacji realizacji Lokalnych Strategii Rozwoju Lokalnych Grup Działania Województwa Lubuskiego. Badanie to prowadzone jest przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum, w celu poznania Państwa opinii w zakresie efektów działań podejmowanych na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Państwa opinia przyczyni się do podejmowania w przyszłości działań lepiej spełniających Państwa potrzeby i podnoszących jakość życia. Ankieta jest anonimowa i powinna zająć około 10 minut.

Z góry dziękujemy za poświęcony czas.

* Lokalna Strategia rozwoju (LSR) - dokument programowy dotyczący kilku gmin i wdrażanych na ich terenie działań zorientowanych na rozwój obszarów wiejskich. * Lokalna Grupa Działania (LGD) - specjalny typ stowarzyszenia powołanego po to aby rozwijać obszary wiejskie, przy pomocy zewnętrznych środków finansowych.

1. Wiek

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- 18-20
- 21-25
- 26-30
- 31-35
- 36-40
- 41-45
- 46-50
- 51-55
- 56-60
- 61-65
- powyżej 65

2. Płeć:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- Kobieta
- Mężczyzna

3. W zakresie jakiego rodzaju wsparcia otrzymał/a Pan/Pani/podmiot dotację?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- w zakresie rozwoju przedsiębiorczości
- w zakresie niekomercyjnej infrastruktury
- w zakresie grantów

4. Do której z wyszczególnionych grup zaliczał/a się Pan/Pani w momencie składania wniosku o dotację:

Zaznacz kilka odpowiedzi

- Osoba z niepełnosprawnością
- Rolnik
- Żadna z powyższych
- Nie dotyczy (wniosku nie składała osoba fizyczna)

5. Czy sytuacja finansowa Pani/Pana przedsiębiorstwa uległa poprawie dzięki pozyskanym środkom?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- tak
- nie

6. Jaki był Pani/Pana status na rynku pracy przed złożeniem wniosku o dotację?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- bezrobotny (krócej niż 12 miesięcy)
- bezrobotny (dłużej niż 12 miesięcy)
- pracownik etatowy
- przedsiębiorca
- inny

7. Jaki jest Pani/Pana aktualny status na rynku pracy?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- bezrobotny (krócej niż 12 miesięcy)
- bezrobotny (dłużej niż 12 miesięcy)
- pracownik etatowy
- przedsiębiorca
- inny

8. Czy po pozyskaniu dotacji, Pani/Pana przedsiębiorstwo rozwinęło się w następujących zakresach?

W każdym wierszu zaznacz tylko jedną odpowiedź

	tak	trudno powiedzieć	nie
Zatrudnienie	☐	☐	☐
Innowacyjność	☐	☐	☐
Przychody	☐	☐	☐
Poszerzenie oferty	☐	☐	☐

9. Czy wysokość otrzymanej dotacji była wystarczająca dla pokrycia konkretnej potrzeby w ramach zaplanowanej operacji?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- tak
- nie

10. Czy Pani/Pan jako beneficjent samodzielnie aplikował o dotację, czy zlecił opracowanie dokumentu specjalistom?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- aplikowałem samodzielnie (ewentualnie ze wsparciem doradczym LGD)
- zleciłem specjalistom

11. Jakie czynniki spowodowały zlecenie opracowania dokumentów innym specjalistom?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- niewystarczająca wiedza
- niezrozumiałość dokumentacji
- brak czasu
- inne (jakie?):

12. Czy korzystali Państwo z doradztwa biura LGD?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- tak
- nie

13. Jakie było źródło Państwa wiedzy o istnieniu LGD?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- stoiska na targach
- organizowane przez LGD imprezy
- warsztaty
- konkursy ,quizy
- szkolenia
- spotkania
- wydane przez LGD publikacje, mapy itp.
- ogłoszenia
- promocja produktów lokalnych
- ulotki
- media
- internet
- poczta pantoflowa
- inne realizowane przez LGD projekty
- inne - Jakie?:.....

14. Czy LGD promuje się wg Pani/Pana w wystarczający sposób aby informacja o jego działalności dotarła do potencjalnie zainteresowanych osób?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- tak
- nie
- nie wiem/ nie mam zdania

15. Czy było dla Pani/Pana, jasne, kto i na jakich zasadach przyznawał dotacje?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zdecydowanie tak
- raczej tak
- ani tak/ ani nie
- raczej nie
- zdecydowanie nie

16. Na ile zrozumiąły był dla wnioskodawców język używany w oficjalnych dokumentach naboru?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- zdecydowanie zrozumiąły
- raczej zrozumiąły
- trudno powiedzieć
- raczej niezrozumiąły
- zdecydowanie niezrozumiąły

17. Czy czas oczekiwania na decyzje/kolejne kroki/podpisanie umowy w ramach wnioskowanej dotacji był wg Państwa optymalny?

Zaznacz tylko jedną odpowiedź

- tak, czas oczekiwania na kolejne kroki był optymalny
- nie, czas oczekiwania był zbyt długi

18. W jaki sposób wydłużony czas oczekiwania na dotację wpłynął na realizację planów?

19. Jakie działania w obszarze dostępności rynku pracy należałoby podejmować w celu ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego?

Zaznacz kilka odpowiedzi

- stworzenie nowych miejsc pracy
- rozpowszechnienie informacji o nowych miejscach pracy
- zakładanie nowych przedsiębiorstw
- kursy/szkolenia
- inne (jakie?):

20. Jeśli mieliby Państwo możliwość pozyskania kolejnych dotacji, to na co by je Państwo przeznaczali?

ARKUSZ WYWIADU GRUPOWEGO

I. TURYSTYKA

1. Jakie obszary turystyki mogą przyciągać ludzi do Państwa regionu? (przyroda, zabytki, wydarzenia, imprezy, lokalne tradycje, zdrowie, itp.)
2. Co w tych obszarach wymaga wsparcia - baza noclegowa / obiekty / atrakcje / infrastruktura.

II. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

1. Jakie branże są najbardziej warte wsparcia i dlaczego?
2. Jakie obszary w zakresie przedsiębiorczości wymagają dofinansowania (maszyny, nowe miejsca pracy, finanse na rozwój firmy itd)?
3. Co w trakcie pozyskiwania i rozliczania dotacji było dla Państwa uciążliwe/frustrujące?
4. Jak wydłużony czas oczekiwania na dotację wpłynął na realizację planów?
5. Czy któreś grupy społeczne wymagają ułatwionego dostępu do środków na przedsiębiorczość? Proszę uzasadnić swoją odpowiedź?

III. INNOWACYJNOŚĆ

1. Jak Państwo rozumieją słowo "innowacja"?
2. Co w Państwa projektach/działaniach było innowacyjne? Dlaczego?

IV. KRYTERIA PROJEKTÓW

1. Jakie elementy w procedurze naboru i wyboru projektów utrudniały pozyskanie środków? Które z nich były zupełnie zbędne?
2. Co Państwa zdaniem powinno być decydującym czynnikiem o wyborze najlepszych projektów?
3. Na ile zroszumiaty był dla wnioskodawców język używany w oficjalnych dokumentach naboru?
4. Jak opisaliby Państwo kryteria, którymi kierował się LGD przy wyborze projektów? Czy dotychczasowe kryteria pozwalały na obiektywną ocenę i wybór najlepszych projektów? (Czy to, że kryteria były np. zero-jedynkowe przyczyniło się do tego, że LGD nie mógł wybrać najlepszych projektów).

V. KAPITAŁ SPOŁECZNY

1. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
2. Jakie czynniki pobudzają społeczność do działania?
3. Jakie czynniki hamują/ wygaszają aktywność?

VI. DZIAŁALNOŚĆ LGD

1. Czy działalność LGD jest odpowiednio widoczna w terenie? Czy działania, które LGD podejmuje dla wypromowania swoich działań są wystarczające? Czy widać tutaj jakieś pola do rozwoju?